T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

İŞKUR

T.C AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

TÜRKİYE İŞ KURUMU

2018 İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET SEKTÖRÜ RAPORU

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
TABLOLAR LİSTESİ ii
GRAFİKLER LİSTESİ iii
ŞEKİLLER LİSTESİ iii
GİRİŞ 1
İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM 3
İşyeri Verileri 3
Mevcut İstihdam Verileri 10
AÇIK İŞLER 15
TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER 25
GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ 35
SONUÇ 38
KAYNAKÇA 42

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayıları 12
Tablo 2: Cinsiyete Göre En Fazla Çalışanı Olan Meslekler 13
Tablo 3: Açık İşlerde Cinsiyete Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi 18
Tablo 4: Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler 21
Tablo 5: En Fazla Açık İş Olan Meslekler 23
Tablo 6: Yükseköğretim Mezunu Talep Edilen Açık İşlerde İlk 20 Meslek 24
Tablo 7: Meslek Grubuna Göre Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı 26
Tablo 8: Temininde Güçlük Çekilen Meslekler 27
Tablo 10: 20+ İşyerlerinde İllere Göre Açık İş ve TGÇM Sayıları 34
Tablo 11: Meslek Gruplarına Göre Net İstihdam Değişimi 35
Tablo 12: Net İstihdam Artışı/Azalışı Beklenen Meslekler 36

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Çalışan Sayısına Göre İşyerlerinin Dağılımı 3
Grafik 2: İşyerlerinin Faaliyet Yılına Göre Dağılımı 4
Grafik 3: Kısmi Zamanlı Çalışma, Vardiya ve İhracat Yapan İşyerlerinin Oranı 5
Grafik 4: Kadın Çalışanların Kısmi Zamanlı ve Vardiyalı Çalışma Yapan İşyerlerindeki Durumu 6
Grafik 5: Yatırım Planlayan İşyerlerinin Oranı 8
Grafik 6: İşyerlerinin İŞKUR Hizmetlerinden Yararlanma Oranı 8
Grafik 7: İŞKUR hizmetlerinden Yararlanmayan İşyerlerinin Yararlanmama Sebepleri 9
Grafik 8: Sektörlere Göre Kadın Çalışanların Oranı 11
Grafik 10: Çalışanların İşyeri Büyüklüklerine Göre Dağılımı 12
Grafik 10: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşi Olan İşyeri Oranları 16
Grafik 11: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşlerde Cinsiyet Tercihi 17
Grafik 12: Açık İşlerde Cinsiyetin Önemli Olmama Oranı 18
Grafik 13: Açık İşlerde Engelli Tercihi 20
Grafik 14: Açık İşlerin Arama Kanallarına Göre Dağılımı 22
Grafik 15: Eleman Temininde Güçlük Çeken İşyeri Oranı 26
Grafik 16: Eleman Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri 29
Grafik 17: Gelecek Dönem İstihdam Beklentileri 37

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki İşyerlerinin Açık İş, ARGE, İŞKUR Hizmetlerinden Yararlanma Durumu, İhracat, İşyeri yaşı, Part Time, TGÇM, İşyeri Büyüklüğü, Vardiya ve Yatırım Planlama Durumu 30
Şekil 2: 20+ İşyerlerinde Çalışan Sayısına Oranla İllerin Eleman İhtiyaç Sıralaması 33

GİRİŞ

İşgücü piyasasında arz ve talebin etkin bir şekilde uyumlaştırılabilmesi için işgücü piyasasının ihtiyaçlarını belirlemek oldukça önemlidir. İşgücü piyasasının nabzını tutmak, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak, seyrini izlemek ve beklentileri açığa çıkarmak amacıyla İŞKUR tarafından 2007 yılından beri periyodik olarak İşgücü Piyasası Araştırmaları (İPA) gerçekleştirilmektedir. Farklı yöntemler kullanılarak 2007'den beri devam eden araştırmalar 2011 yılının ikinci yarısından itibaren TÜİK işbirliğiyle sürdürülmektedir.

Bu çalışmaların temel amaçları, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen sektörel ve mesleki değişim ile gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına veri kaynağı teşkil etmek şeklindedir. Bu çalışmanın önemli amaçlarından biri de İŞKUR'un yanı sıra diğer kurum ve kuruluşların işgücü talebi hakkında bilgi ihtiyacını karşılamak ve ihtiyaca uygun mesleki eğitim planlamasının yapılabilmesi için veri sağlamaktır.

2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında 11.588'i 2-9 istihdamlı; 5.348'i 10-19 istihdamlı ve 72.388'i ise 20+ istihdamlı olmak üzere toplam 89.324 işyeri, 2 Nisan-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında yüz yüze görüşme yöntemi ile ziyaret edilmiştir. 20 ve daha fazla istihdamlı işyerleri 77 ilde tam sayım 4 ilde örneklem yöntemi ile il düzeyi ve Türkiye geneli tahmin üretecek şekilde, 2-9 ve 10-19 istihdamlı işyerleri örneklem yöntemiyle sadece Türkiye genelini tahmin edecek şekilde çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre Türkiye geneli ve il düzeyi raporlarının yanı sıra sektörel raporlar da hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye genelinde Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflamasına (NACE Rev 2.) göre; Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık, Kamu Yönetimi ve Savunma; Sosyal Güvenlik, Hane Halklarında İşverenler Olarak Faaliyetleri ile Uluslararası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri dışındaki 17 alt sektörde yer alan, 2 ve daha fazla istihdamlı işyerleri örnekleme çerçevesi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada ise Toptan ve Perakende Ticaret sektörüne yönelik veriler değerlendirilmiştir.

2018 YILI İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI

TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET SEKTÖRÜ RAPORU

İşgücü Piyasası Araştırmalarının temel amaçları, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen sektörel ve mesleki değişim ile gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına veri kaynağı teşkil etmek şeklindedir. Bu kapsamda 2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması 2 Nisan-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında 2-9, 10-19 ve 20+ işyerleri ziyaret edilerek gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası sektörel ve mesleki sınıflandırmalar kullanılarak yapılmış olan bu araştırmada il düzeyinde sonuç alabilmek maksadıyla 20 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerleri için 77 ilde tamsayım, 4 ilde örneklem yöntemiyle saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Örneklem yapılan iller İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa'dır. 2-9 ile 10-19 arası çalışanı olan işyerlerinde ise Türkiye geneli sonuç alabilmek için örneklem yöntemi kullanılmıştır.

2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında 89 bin 324 işyeri ziyaret edilerek 1 milyon 295 bin 77 işyerine yönelik veri derlenmiştir. 1 milyon 295 bin 77 işyerinde 10 milyon 619 bin 386 çalışan tespit edilmiştir.

2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması sonuçları kullanılarak Türkiye geneli ve il raporları dışında sektörel raporlar da oluşturulmuştur. Bu raporda Toptan ve Perakende Ticaret sektörü özelinde sonuçlar irdelenecektir. Bu sebeple rapor içerisinde Toptan ve Perakende Ticaret sektöründen bahsedilirken "sektör" ibaresi zaman zaman kullanılmıştır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün alt sektörleri içinde Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Toptan ve Perakende Ticareti ile Onarımı, Toptan Ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç), Perakende Ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç) faaliyetleri yer almaktadır. Özellikle raporda meslek bazında veriler incelenirken Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün kapsamı dikkate alınmalıdır.

İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM

2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 419 bin 812 işyeri için veri derlenmiş olup, bu işyerlerinde toplam 2 milyon 180 bin 888 çalışan tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki işyerlerinin yüzde 32,4'ü, çalışanların yüzde 20,5'i Toptan ve Perakende Ticaret sektöründedir.

İşyeri Verileri

İşyeri verileri bölümünde araştırma kapsamındaki Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin özelliklerine ilişkin veriler ortaya konacaktır.

Aşağıdaki grafikte sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin büyüklüklerine göre dağılımı incelenmiştir.

Grafik 1: Çalışan Sayısına Göre İşyerlerinin Dağılımı

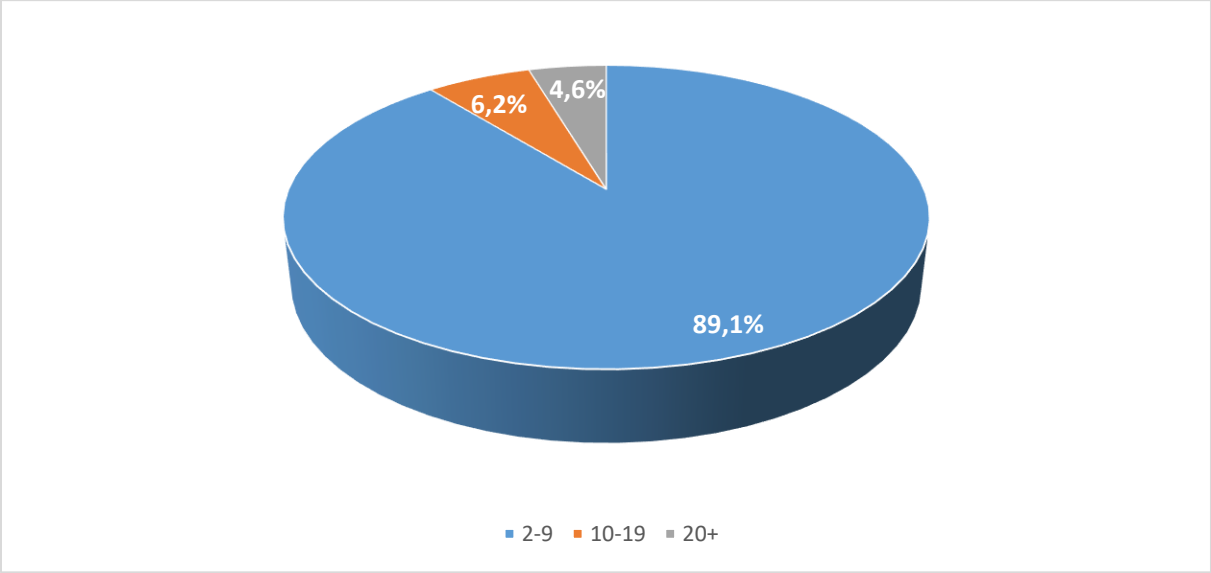

Kaynak: İPA 2018

Sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin yüzde 89,1'i 2-9 arası istihdamlı işyerlerinden oluşmaktadır. 10-19 ve 20 ve daha fazla istihdamlı işyeri sayısı ise toplam işyerleri içinde sırası ile yüzde 6,2 ve yüzde 4,6 oranında bulunmaktadır. Türkiye genelinde faaliyet gösteren işyerlerleri için aynı değerlendirme yapıldığında yine 2-9 arası istihdamlı işyerlerinin Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe olduğu gibi ağırlıklı olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde araştırma kapsamındaki işyerlerinin yüzde 83,3'ü 2-9 arası istihdamlı işyerlerinden oluşmaktadır. Türkiye genelindeki 20+ istihdamlı işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payı ise

yüzde 8,2'dir. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 20+ istihdamlı işyerlerinin oranı Türkiye geneline göre daha düşüktür.

Sektördeki 2+ istihdamlı her 2 işyerinden 1 tanesi 10 yaşından küçüktür. 0-4 yaş aralığında bulunan işyerlerinin oranı yüzde 27 olup; 5-9 yaş arasında faaliyet gösteren işyerlerinin oranı ise yüzde 24,8'dir. İşyerlerinin yüzde 21,5'i 20 yıl ve üzeri bir zamandır faaliyette bulunmaktadır. Türkiye genelindeki işyerlerinin yüzde 56,9'u 10 yaşından küçük, yüzde 18,3'ü 20 ve daha uzun süredir faaliyette bulunduğu göz önüne alındığında Toptan ve Perakende Ticaret sektörü ülkemiz için daha uzun süredir faaliyet gösteren bir sektördür.

Grafik 2: İşyerlerinin Faaliyet Yılına Göre Dağılımı

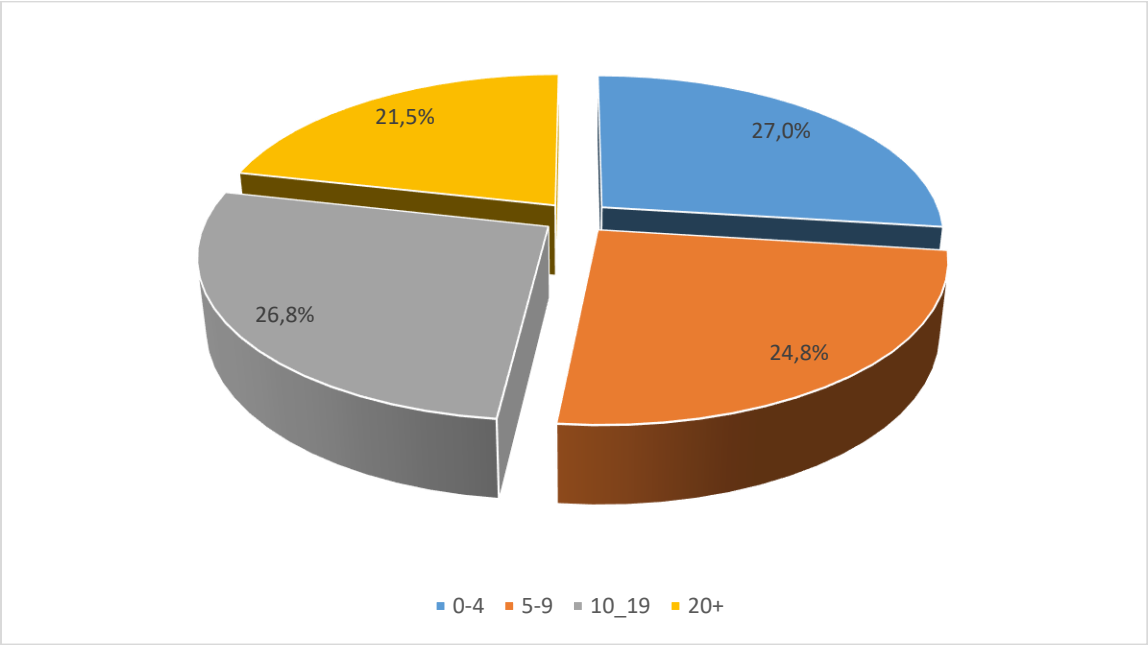

Kaynak: İPA 2018

0-4 yaş aralığında bulunan işyerleri toplam çalışanların yüzde 20'lik kısmını barındırırken 20 ve daha fazla yıldır faaliyet gösteren firmalar toplam çalışanın yüzde 33'lük kısmını kapsamaktadır. Sektördeki köklü işyerleri çalışan sayısı fazla olan işyerleridir. Uzun süredir faaliyet gösteren firmaların kurumsallaşmış bir yapıya sahip olması firmaların açık iş oranlarında kendini göstermektedir. 0-4 yaş aralığında yer alan işyerlerinin açık iş oranı yüzde 5,3 iken 20 ve daha fazla yıldır faaliyet gösteren firmaların açık iş oranı yüzde 2,7'dir. 0-4 yaş aralığındaki işyerleri yüzde 24,5 oranında net istihdam artışı beklerken 20 ve daha fazla yıldır faaliyet gösteren firmalar yüzde 5,7 oranında net istihdam artışı beklemektedir.

Sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin kısmi zamanlı çalışması, vardiyalı çalışması, ihracat yapması ve Ar-Ge faaliyetleri durumları incelenmiştir.

Sektördeki işyerlerinde kısmi zamanlı çalışanı olan işyerlerinin oranı yüzde 5 olarak tespit edilmiştir. Türkiye geneline göre sektörde kısmi zamanlı çalışanı olan işyeri oranı daha düşüktür. Türkiye genelinde bu oran yüzde 7'dir. İşyeri büyüklüğü arttıkça kısmi zamanlı çalışanı olan işyerlerinin oranı da artma eğilimindedir. 2-9 istihdamlı işyerleri için bu oran yüzde 4,6 iken, 10-19 istihdamlı işyerleri için yüzde 6,2 ve 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 11,2 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 3: Kısmi Zamanlı Çalışma, Vardiya ve İhracat Yapan İşyerlerinin Oranı

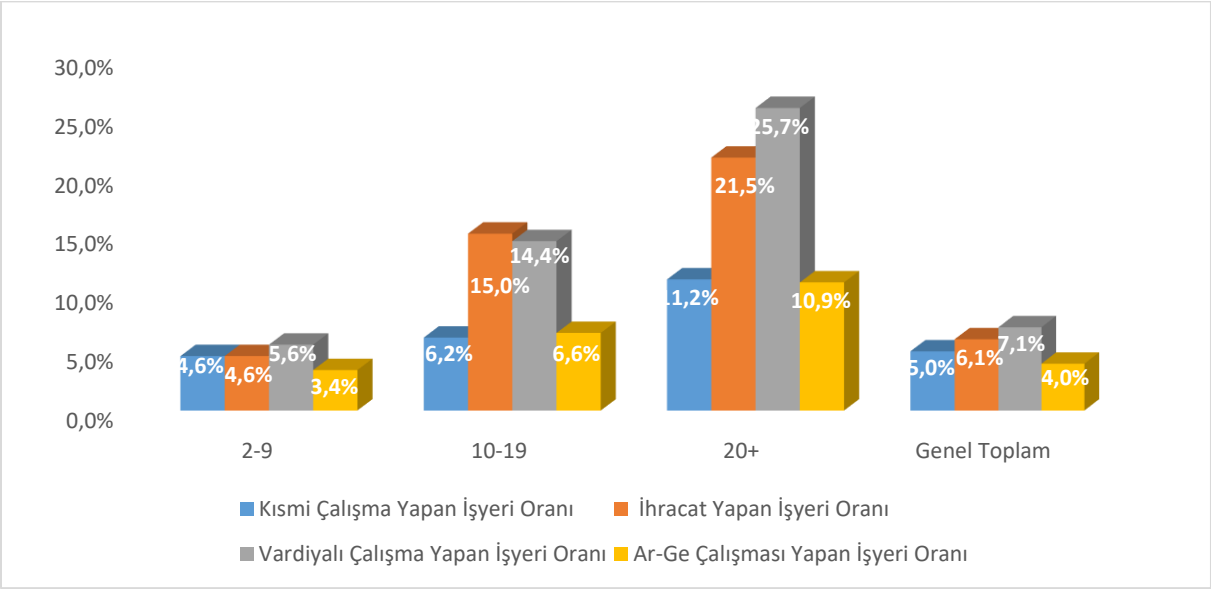

Kaynak: İPA 2018

Sektördeki ihracat yapan işyerlerinin oranı yüzde 6,1'dir. Bu alanda sektör, Türkiye geneli seviyesine sahiptir. Türkiye genelinde toplam işyerlerinin yüzde 6,2'si ihracat yapmaktadır. Sektörde yine işyeri büyüklüğü arttıkça ihracat yapma oranı da artmaktadır. 2-9 istihdamlı işyerlerinde bu oran yüzde 4,6 iken, 10-19 istihdamlı işyerleri için yüzde 15 ve 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 21,5'dir. Ancak Türkiye genelinde 20+ istihdamlı işyerleri için ihracat yapma oranı sektördeki orandan daha yüksektir. Türkiye genelinde 20+ istihdamlı işyerlerinin yüzde 22,4'ü ihracat yapmaktadır.

Vardiyalı çalışmalar gerçekleştiren işyerleri ise sektördeki işyerlerinin yüzde 7,1'ini oluşturmaktadır. Vardiyalı çalışmalar yapmak, sektörde Türkiye geneline göre düşüktür. Türkiye genelinde vardiyalı çalışma yapan işyerlerinin oranı yüzde 8 olarak gerçekleşmiştir. 2-

9 istihdamlı işyerlerinde bu oran yüzde 5,6 iken, 10-19 istihdamlı işyerleri için yüzde 14,4 ve 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 25,7'dir.

Ar-Ge çalışması yapan işyerleri ise sektördeki işyerlerinin yüzde 4'ünü oluşturmaktadır. Ar-Ge çalışması yapmak, sektörde Türkiye geneline göre düşüktür. Türkiye genelinde Ar-Ge çalışması yapan işyerlerinin oranı yüzde 5,4 olarak gerçekleşmiştir. 2-9 istihdamlı işyerlerinde bu oran yüzde 3,4 iken, 10-19 istihdamlı işyerleri için yüzde 6,6 ve 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 10,9'dur. Sektörde firmaların çalışan sayısı arttıkça AR-GE çalışmaları yoğunlaşmaktadır.

Kadınların işgücü piyasasına girişinde özellikle kısmi zamanlı çalışmaların olumlu etkisi bulunmaktadır. Gerek işgücü piyasasında yeterli iş tecrübesi bulunmayan kadınların istihdam edilmesinde gerekse de aile yükümlülükleri sebebiyle işgücü piyasası dışında kalan kadınların istihdamının arttırılması açısından kısmi zamanlı çalışmalar büyük öneme sahiptir. Kısmi zamanlı çalışmalar tam süreli çalışmalara geçişte de köprü görevi görmekte ve hatta geçici istihdamdan kalıcı istihdama da sevk edebilmektedir. Türkiye genelinde kısmi zamanlı çalışmalar yapan işyerlerinde kadın istihdamının oranı diğer işyerlerine göre daha yüksek çıkmaktadır. Araştırma sonularına göre Türkiye genelinde kısmi zamanlı çalışanı bulunan işyerlerindeki kadın çalışanların oranı yüzde 32,6 iken kısmi zamanlı çalışanı olmayan işyerlerinde yüzde 24,2'dir. Ancak bu durum sektörler arasında farklılık gösterebilmektedir.

Grafik 4: Kadın Çalışanların Kısmi Zamanlı ve Vardiyalı Çalışma Yapan İşyerlerindeki Durumu

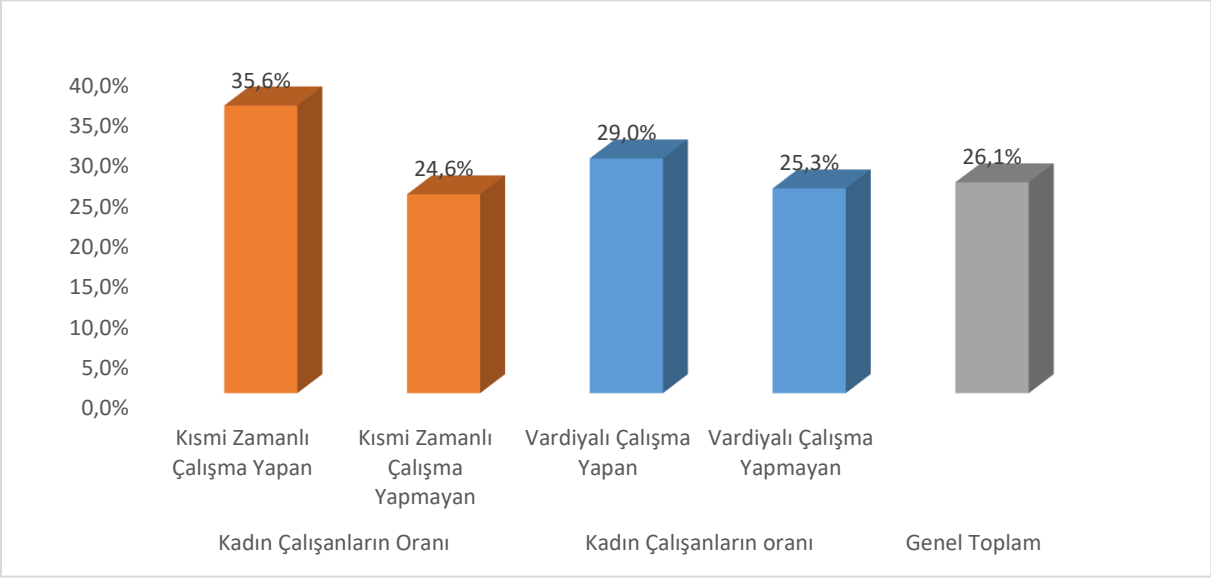

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe yer alan işyerlerinde kısmi zamanlı çalışma yapılıyor olması kadın istihdamını olumlu yönde etkileyen bir faktör olarak görülmektedir. Sektörde faaliyet gösteren kısmi zamanlı çalışma yapan işyerlerinde kadın istihdamı toplam istihdamın yüzde 35,6'sı olarak gerçekleşmişken, bu oran kısmi zamanlı çalışma yapmayan işyerlerinde yüzde 24,6 olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere Türkiye genelindeki oranlarla kıyaslandığında sektörde kısmi zamanlı çalışma yapılıp yapılmaması kadın istihdamını pozitif yönde etkilemektedir. Türkiye genelinde kısmi çalışma yapan işyerlerinde kadınların toplam istihdam içindeki oranı yüzde 32,6 iken sektörde bu oran yüzde 35,6'dır.

Bununla birlikte araştırma kapsamında bu soruyu işverenlere yöneltildiğinde sadece işyerlerinde kısmi zamanlı çalışmaların yapılıp yapılmadığının sorulduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Bu işyerlerinden kısmi zamanlı çalışanların ne kadarının kadın ya da erkek olduğuna ilişkin veri alınmamaktadır.

Sektörde vardiyalı çalışma gerçekleştiren işyerlerinde kadın istihdamının oranının vardiyalı çalışma gerçekleştirmeyen işyerlerine göre daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Vardiyalı çalışma yapan işyerlerinde kadınların toplam çalışanlar içindeki oranı yüzde 29 iken bu oran vardiyalı çalışma yapmayan işyerlerinde yüzde 25,3 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde vardiyalı çalışma yapmayan işyerlerinde kadınların toplam istihdam içindeki oranı yüzde 26 iken vardiyalı çalışma yapan işyerlerinde yüzde 24,9'dur. Genel itibariyle vardiyalı çalışma yapmayan işyerlerinde kadınların çalışma oranı nispeten daha yüksek gerçekleşmektedir. Türkiye genelinde bu oranlar birbirine yakın gerçekleşmişse de sektörlere göre birbirlerinden farklı bir şekilde gerçekleşen sektörler bulunmaktadır. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe ise oranlar birbirine çok yakın olsa dahi vardiyalı çalışma yapan işyerlerinde kadınların oranının nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir.

Grafik 5: Yatırım Planlayan İşyerlerinin Oranı

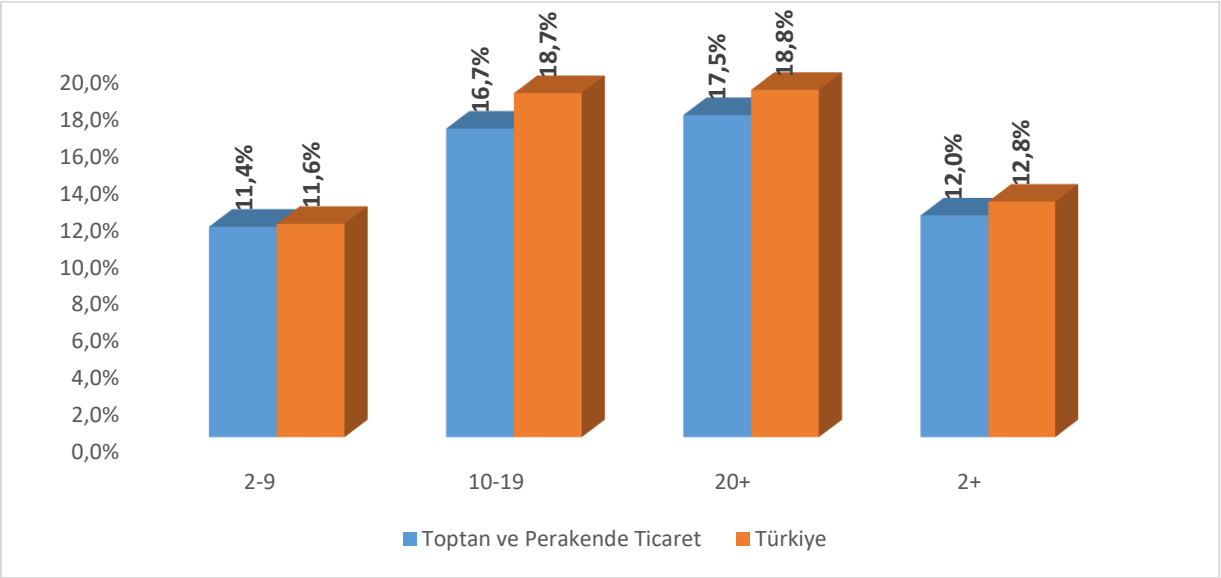

Kaynak: İPA 2018

Sektörde araştırma kapsamına giren işyerlerinin yüzde 12'si gelecek 1 yıl içinde yatırım yapmayı planlamaktadır. Türkiye genelinde ise bu oran yüzde 12,8 olarak gerçekleşmiştir. Sektörde planlanan yatırım türlerinde ileve yatırım ön plana çıkmıştır. 1 yıl içinde yatırım yapmayı planlayan işyerlerinin yüzde 72,3'ü teknolojik yatırım yapmayı düşünmektedir. Daha sonra ise yüzde 18 ile teknolojik yatırım gelmektedir.

Grafik 6: İşyerlerinin İŞKUR Hizmetlerinden Yararlanma Oranı

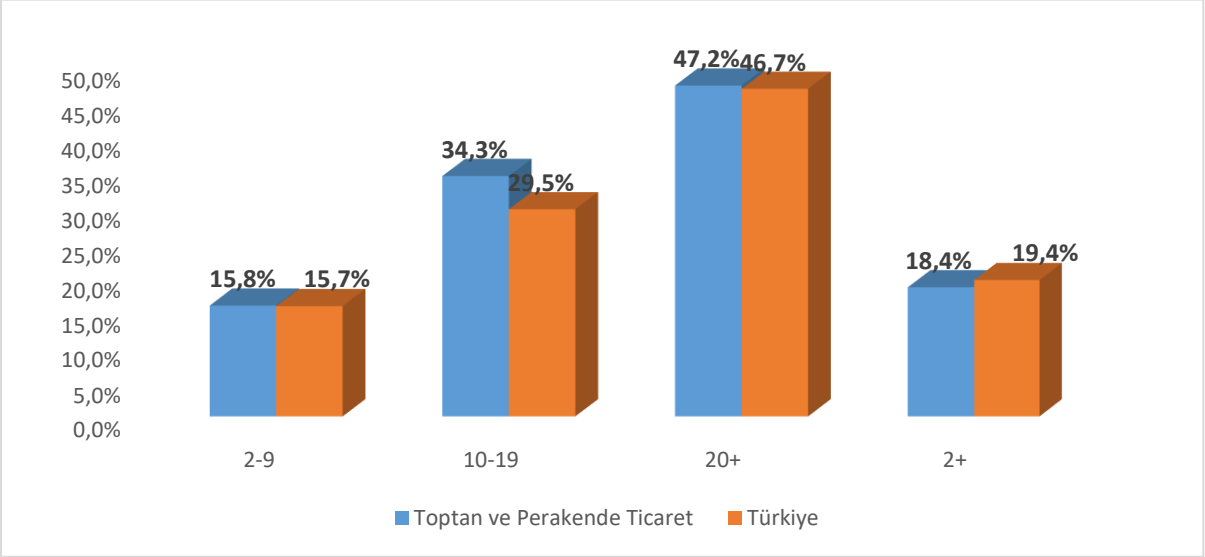

Kaynak: İPA 2018

Grafik 6'da sektördeki işyerlerinin İŞKUR hizmetlerinden son 1 yıl içinde yararlanma durumu yer almaktadır. Grafikte işyerlerinin büyüklüğü arttıkça İŞKUR'dan yararlanma oranlarının arttığı görülmektedir. Başka bir ifade ile işyeri büyüklüğü ile Kurum hizmetlerinden faydalanma arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. 2-9 arası istihdamlı işyerlerinde İŞKUR hizmetlerinden yararlanma oranı yüzde 15,8 iken bu oran 10-19 istihdamlı işyerleri için yüzde 34,3'e; 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 47,2'ye yükselmektedir.

Türkiye genelinde ise aynı eğilim devam etmektedir. 2-9 arası istihdamlı işyerlerinde İŞKUR hizmetlerinden yararlanma oranı yüzde 15,7; 10-19 istihdamlı işyerleri için yüzde 29,5 iken 20+ istihdamlı işyerleri için ise bu oran yüzde 46,7'ye yükselmektedir. Sektörde 10-19 istihdamlı işyerlerinde İŞKUR hizmetlerinden yararlanma oranı, Türkiye geneline göre yüksektir.

Sektördeki araştırma kapsamında bulunan tüm işyerleri içinde son 1 yıl içerisinde İŞKUR hizmetlerinden yararlanan işyerlerinin oranı ise yüzde 18,4'tür. Bir diğer ifadeyle Türkiye genelinde Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe faaliyet gösteren araştırma kapsamındaki her 5 işyerinden 1'i İŞKUR hizmetlerinden yararlanmaktadır. İŞKUR hizmetlerinden yararlanan işyerlerinin oranı Türkiye genelinde ise yüzde 19,4 olarak tespit edilmiştir.

Sektörde, İŞKUR hizmetlerinden yararlanan işyerlerinin yüzde 74'ü Eleman Talebi hizmetinden yararlanmış olup, ikinci sırada yüzde 60,8 oranı ile Danışmanlık ve Yönlendirme bulunmaktadır. Bu iki hizmeti yüzde 39,8 ile İşbaşı Eğitim Programı hizmeti takip etmiştir.

Grafik 7: İŞKUR hizmetlerinden Yararlanmayan İşyerlerinin Yararlanmama Sebepleri

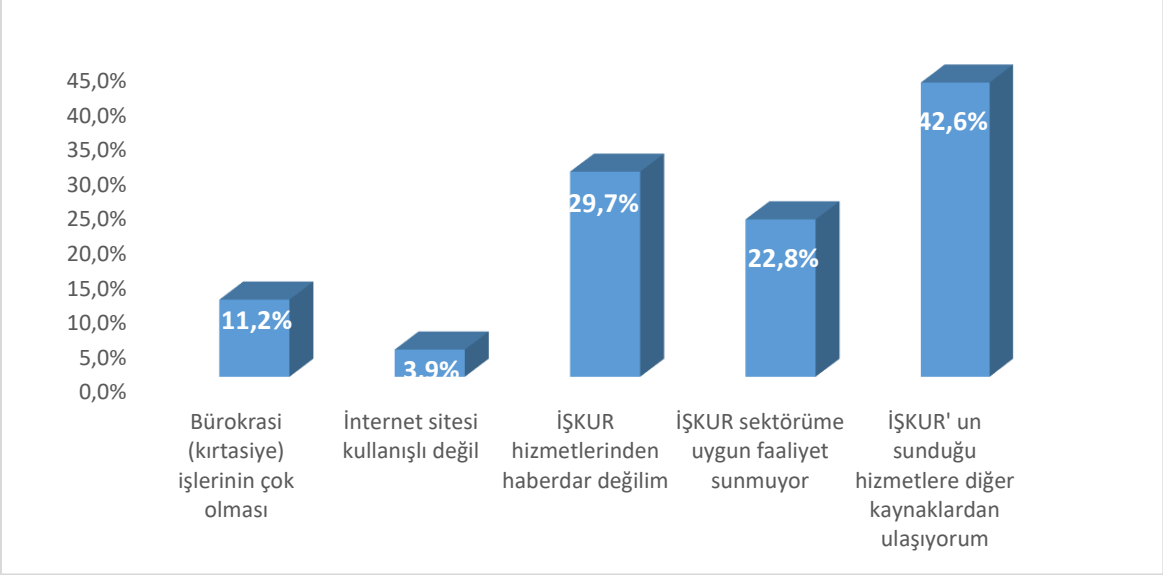

Kaynak: İPA 2018

Araştırma kapsamında İŞKUR hizmetlerinden yararlanmayan işyerlerine bu durumun nedeni sorulmuştur. Bu bağlamda Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe İŞKUR hizmetlerinden yararlanmayan işyerlerinin yüzde 42,6'sı İŞKUR'un sunduğu hizmetlere diğer kaynaklardan ulaştığını belirtmişlerdir. İŞKUR hizmetlerinden haberdar olmayan ve bu sebeple hizmetlerden yararlanmadığını belirten işverenler ise toplam hizmetlerden yararlanmayan işyerlerinin yüzde 29,7'sini oluşturmaktadır. Türkiye genelinde ise İŞKUR'un sunduğu hizmetlere diğer kaynaklardan ulaştığını belirten işyeri oranı yüzde 42,6'dır. İŞKUR hizmetlerinden haberdar olmayan ve bu sebeple hizmetlerden yararlanmadığını belirten işverenlerin oranı ise yüzde 29,5 olarak gerçekleşmiştir.

Mevcut İstihdam Verileri

Bu bölümde Toptan ve Perakende Ticaret sektörü altında faaliyet gösteren araştırma kapsamındaki işyerlerinde istihdam edilenlere ilişkin verilere yer verilecektir.

Sektörde araştırma kapsamına giren işyerlerinde toplam 2 milyon 180 bin 888 çalışan tespit edilmiştir. Çalışanların yüzde 73,9'u erkeklerden, yüzde 26,1'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında bulunan işyerlerinde Türkiye genelinde toplam çalışan sayısı 10 milyon 619 bin 386 olarak tespit edilmiş olup, Türkiye genelinde toplam çalışanların yüzde 25,7'si kadınlardan oluşmaktadır. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe kadınların ağırlığı Türkiye geneline göre 0,4 puan daha fazladır. Sektörde ve Türkiye genelinde çalışan her 4 kişiden 1 tanesi kadındır.

Grafik 8: Sektörlere Göre Kadın Çalışanların Oranı

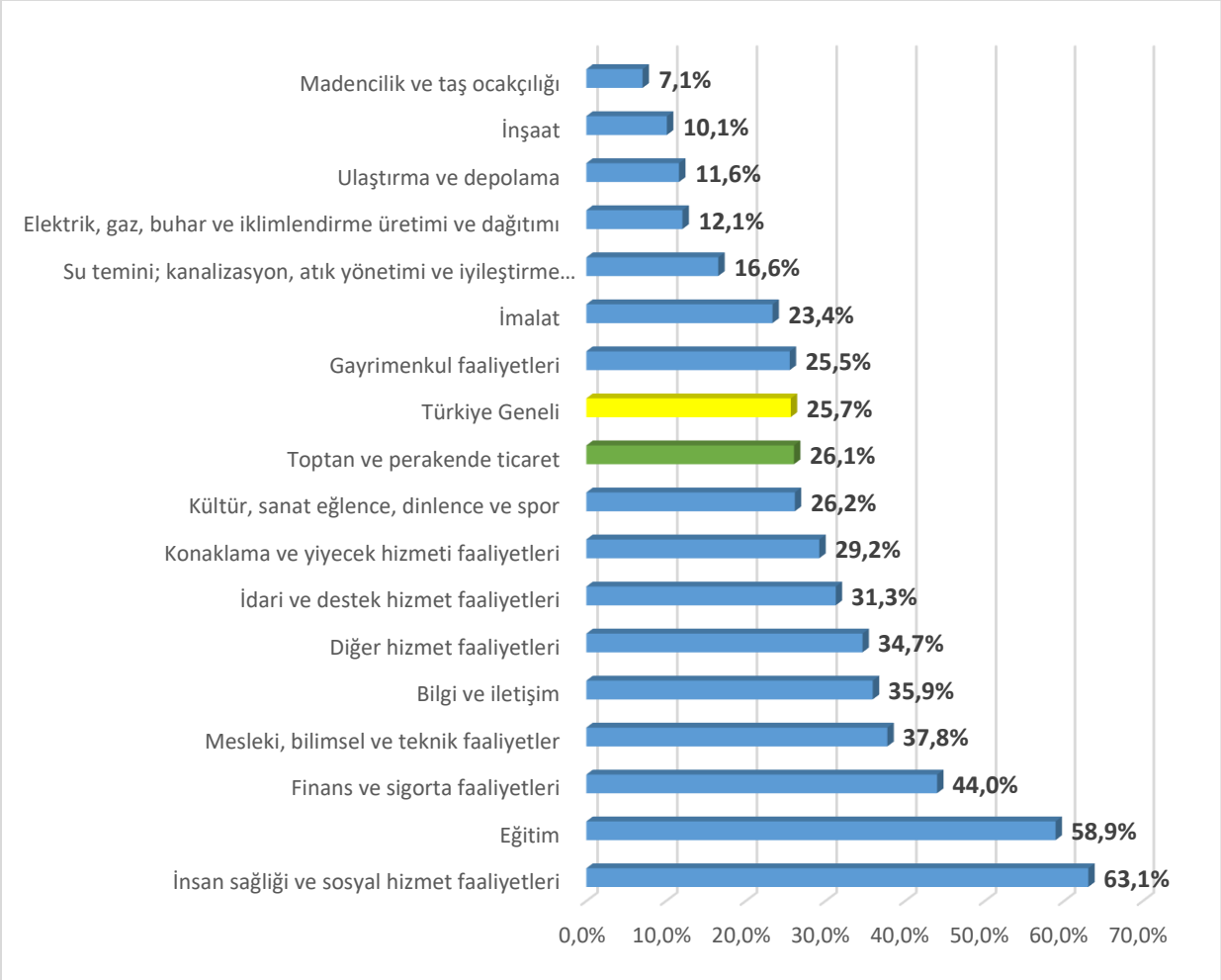

Kaynak: İPA 2018

Grafik 8'de sektörlere göre kadın çalışanların toplam çalışanlar içindeki oranları gösterilmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe kadın çalışanların oranı Türkiye genelinde daha fazladır.

Geçen yıl ise sektörde 2 milyon 123 bin 135 çalışan tespit edilmiştir. 2018 yılı araştırmasına göre çalışan sayısı geçen yıla göre yüzde 2,7 oranında artış göstermiştir.

Grafik 9: Çalışanların İşyeri Büyüklüklerine Göre Dağılımı

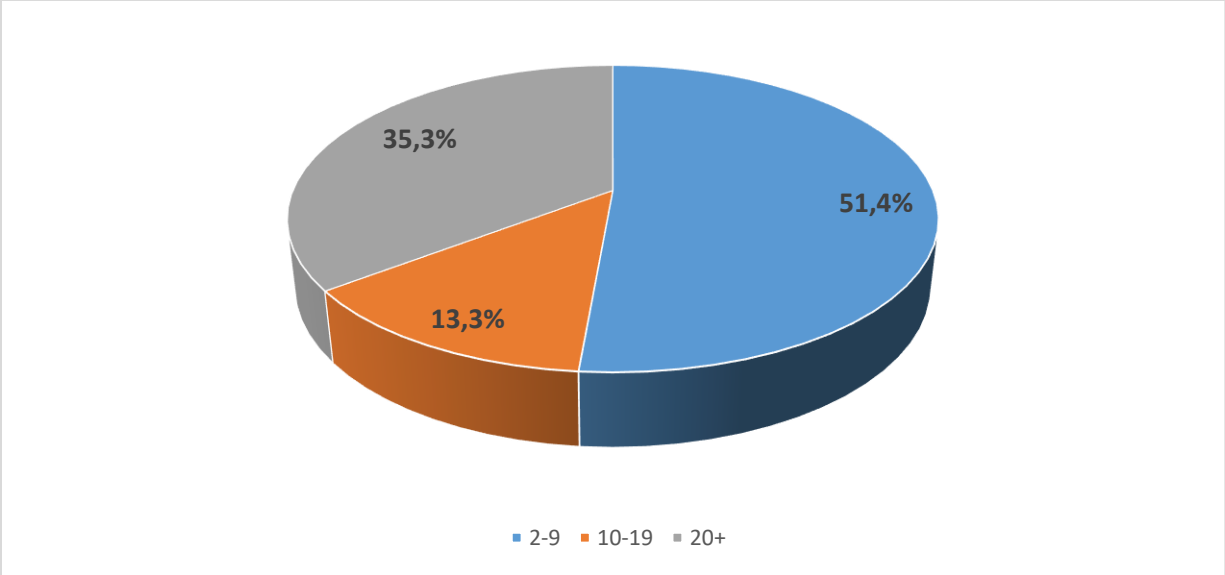

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründeki çalışanların yüzde 35,3'ü 20+ istihdamlı işyerlerinde çalışmaktadır. Çalışanların yüzde 51,4'ü bir diğer ifadeyle her 2 çalışandan biri 2-9 arası istihdamlı işyerlerinde çalışmaktadır. 10-19 arası istihdamlı işyerlerinde çalışanlar ise sektörde toplam çalışanların yüzde 13,3'ünü oluşturmaktadır. Türkiye genelinde ise 20+ istihdamlı işyerlerindeki çalışanların toplam çalışanlar içindeki oranı yüzde 53,9; 2-9 istihdamlı işyerleri için yüzde 34,2 ve 10-19 istihdamlı işyerleri için ise yüzde 11,9'dur. Sektörde, Türkiye geneline göre 20+ istihdamlı işyerlerinde çalışanların oranı daha azdır. Sektörde yoğun olarak küçük ölçekli firmalardan oluşmaktadır.

Tablo 1: Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayıları

Meslek Grupları	Kadın	Erkek	Toplam
Hizmet ve Satış Elemanları	203.741	419.152	622.894
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	26.016	257.688	283.705
Profesyonel Meslek Mensupları	84.140	179.784	263.924
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	59.357	183.815	243.172
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	80.777	125.118	205.895
Tesis ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	32.038	173.346	205.384
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	54.794	144.309	199.103
Yöneticiler	26.044	121.231	147.275
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	1.373	8.165	9.537
Genel Toplam	**568.279**	**1.612.609**	**2.180.888**

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe en fazla istihdam edilen meslek grubunun Hizmet ve Satış Elemanları olduğu görülmektedir. Bu meslek grubunda istihdam edilenler toplam sayının yüzde 28,6'sını oluşturmaktadır. Daha sonra ise yüzde 13 oranı ile Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubu bulunmaktadır. Üçüncü sırada ise yüzde 12,1 oranı ile Profesyonel Meslek Mensupları meslek grubu yer almaktadır. Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde çalışan sayısı, sektörün toplam çalışan sayısı içinde yüzde 9,1'lik bir oranda bulunmaktadır. Bu oran Türkiye genelindeki yüzde 13'lük orana göre düşük durumdadır. Sektörde Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubu ön plana çıkmaktadır. Türkiye genelinde çalışanların yüzde 14,5'i Hizmet ve Satış Elemanı meslek grubunda yer alırken Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe çalışanların yüzde 28,6'sı söz konusu meslek grubunda yer almaktadır.

Kadınların yüzde 35,9'u ve erkeklerin yüzde 26'sı Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunda yer almaktadır. Kadınlarda yüzde 14,8 ile ikinci sırada Profesyonel Meslek Mensupları yer alırken erkeklerde yüzde 16 ile Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubu bulunmaktadır. Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubununda çalışanların yüzde 90,8'i erkektir. Türkiye genelinde olduğu gibi kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı bir meslek grubu bulunmamaktadır.

Tablo 2: Cinsiyete Göre En Fazla Çalışanı Olan Meslekler

KADIN	ERKEK	TOPLAM
SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI
MUHASEBECİ	İŞLETMECİ	İŞLETMECİ
KASİYER	ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA
ÖN MUHASEBECİ	PAZARLAMACI	PAZARLAMACI
SEKRETER	AKARYAKIT SATIŞ ELEMANI (POMPACI)	MUHASEBECİ
İŞLETMECİ	BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)	KASİYER
TEMİZLİK GÖREVLİSİ	SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER	BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)
ECZACI KALFASI	OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)	AKARYAKIT SATIŞ ELEMANI (POMPACI)
REYON GÖREVLİSİ	MUHASEBECİ	SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER
AŞÇI	REYON GÖREVLİSİ	ÖN MUHASEBECİ

BÜRO MEMURU (GENEL)	ECZACI KALFASI	REYON GÖREVLİSİ
SATIŞ ELEMANI (PERAKENDE)	KASİYER	ECZACI KALFASI
MAKİNECİ (DİKİŞ)	AMBAR/DEPO GÖREVLİSİ	OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)
SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER	DEPO SORUMLUSU	SATIŞ ELEMANI (PERAKENDE)
ÇAYCI	SEVKİYAT GÖREVLİSİ	TEMİZLİK GÖREVLİSİ
PAZARLAMACI	YÖNETİCİ (İŞ HİZMETLERİ)	BÜRO MEMURU (GENEL)
ECZACI	SATIŞ ELEMANI (PERAKENDE)	AMBAR/DEPO GÖREVLİSİ
GARSON (SERVİS ELEMANI)	KASAP	YÖNETİCİ (İŞ HİZMETLERİ)
BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)	ÖN MUHASEBECİ	DEPO SORUMLUSU
ECZANE İŞÇİSİ	BÜRO MEMURU (GENEL)	SEKRETER

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki tabloda ise Toptan ve Perakende Ticaret sektöründeki istihdamın mesleklere göre dağılımı incelenerek ilk 20 meslek verilmiştir.

Sektörde araştırma kapsamına giren işyerlerinde çalışanlar içinde ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı mesleği yer almaktadır. Daha sonra ise İşletmeci, Şoför-Yük Taşıma ve Pazarlamacı meslekleri bulunmaktadır.

Sektörde erkek çalışanın yoğun olması meslek dağılımınıda etkilemiştir. Erkek ve kadın çalışanlar en çok Satış Danışmanı/Uzmanı mesleğinde yer almaktadır. Kadınlar daha sonra Muhasebeci ve Kasiyer olarak çalışmaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işyeri ve mevcut istihdam verilerinden hareketle Türkiye geneli içindeki payı değerlendirildiğinde; sektördeki işyerleri Türkiye genelindeki işyerlerinin yüzde 32,4'ünü; mevcut istihdamı ise toplam istihdamın yüzde 20,5'ini oluşturmaktadır.

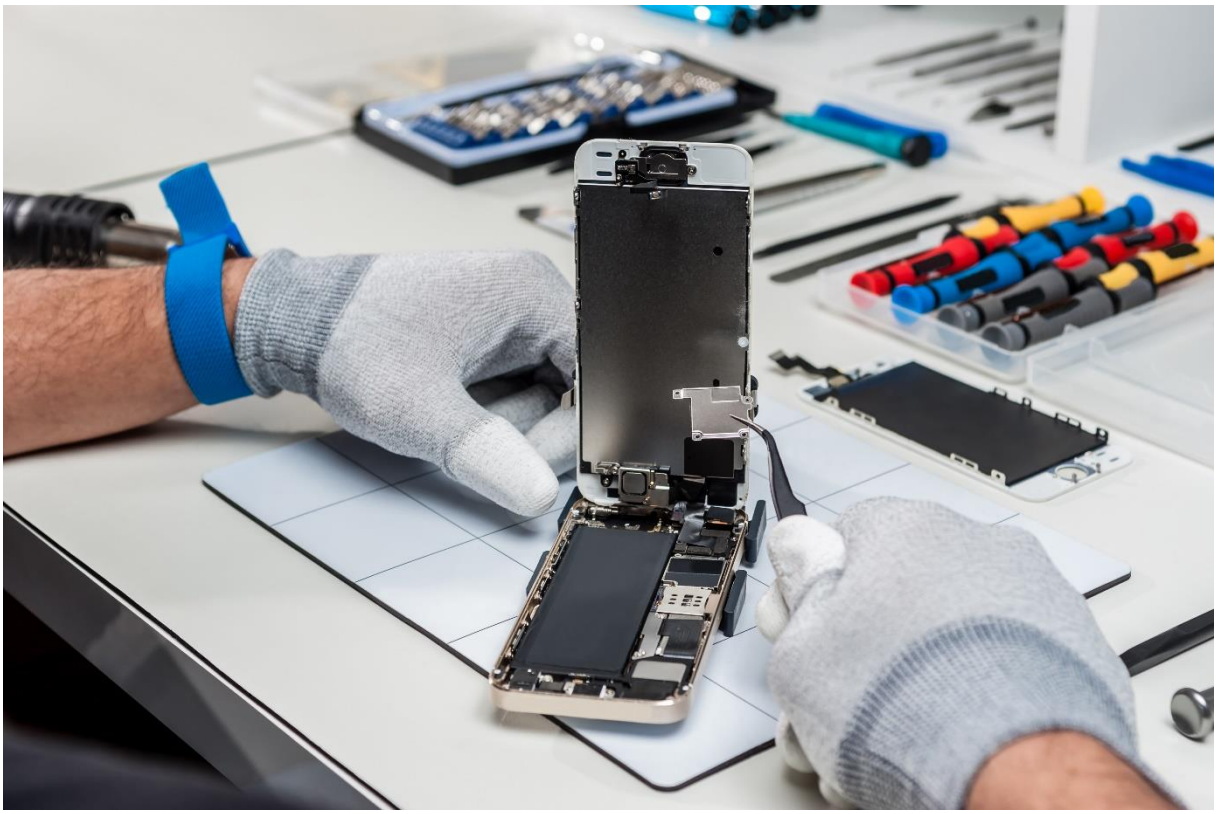

AÇIK İŞLER

Açık işler; işgücü piyasasında işverenlerin ihtiyaçlarını ortaya koyan, gerek meslek gerekse talep edilen beceri ve eğitim düzeyi bilgisini elde etmek suretiyle açılacak olan mesleki eğitim kursları, işverenlere verilmesi muhtemel teşvikler ve iş arayanları doğru mesleklere yöneltmek anlamında alınacak kararları etkileyen önemli verileri içermektedir. Bu bağlamda işgücü piyasasının talep tarafına ilişkin önemli bir gösterge olan açık işler, işgücü talebine yönelik olarak planlanan politikalar anlamında başvurulan önemli bir veri alanını teşkil etmektedir.

Araştırma kapsamındaki işyerlerine 2018 yılı 2 Nisan-11 Mayıs tarihleri arasında ziyaret gerçekleştirildiği zamanda açık işlerinin bulunup bulunmadığı sorulmuştur. İşyerlerine bu soru kapsamında açık iş bulunan mesleklerin yanında bu meslekte cinsiyet tercihlerinin olup olmadığı, açık iş olan meslekler için talep edilen asgari eğitim düzeyi, açık işlerinde engelli işgücü tercih edip etmeyecekleri, aranılan beceriler ve açık işlerini hangi kanallar ile aradıkları sorulmuştur.

Araştırma kapsamında Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 419 bin 812 işyerinden 44 bin 50'sinden çalışma döneminde açık iş olduğu tespit edilmiş olup, 44 bin 50 işyerinden toplam 86 bin 46 kişilik açık iş olduğu bilgisi alınmıştır.

Aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere sektörde açık işi olan işyerleri, sektördeki araştırma kapsamındaki tüm işyerlerinin yüzde 10,5'ine tekabül etmektedir. Bu oran Türkiye genelinin 2,1 puan altındadır.

Grafik 10: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşi Olan İşyeri Oranları

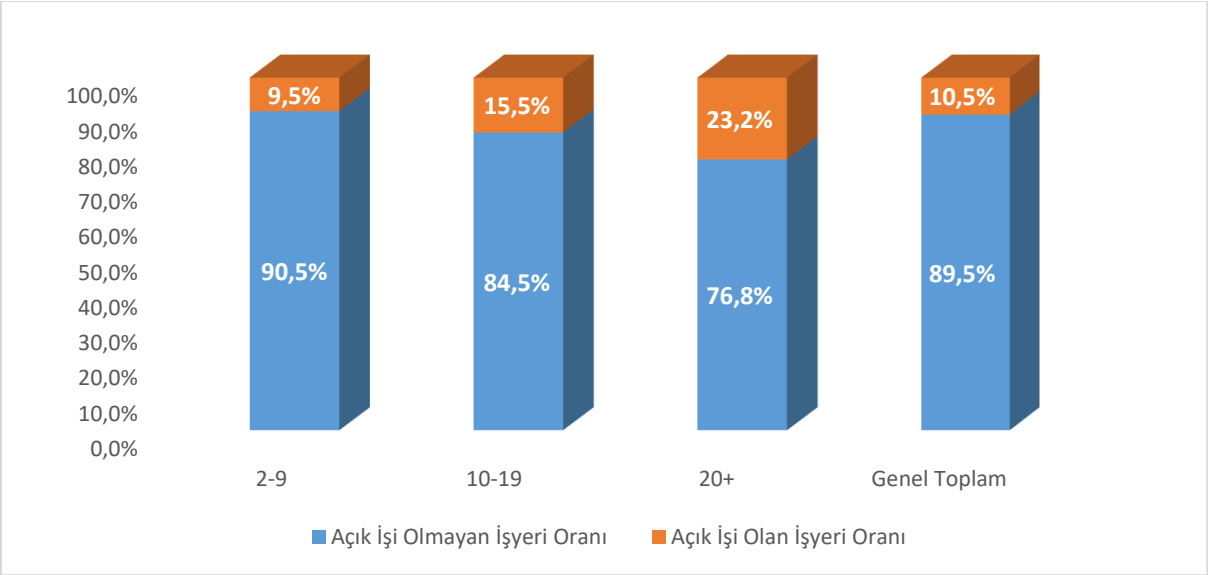

Kaynak: İPA 2018

İşyeri büyüklüklerine göre değerlendirildiğinde ise 2-9 arası istihdamlı işyerlerindeki tüm işyerlerinin yüzde 9,5'inde açık iş bulunmakta iken; 10-19 arası istihdamlı işyerlerinde bu oran yüzde 15,5'e yükselmektedir. 20+ istihdamlı işyerlerinin ise yüzde 23,2'sinin açık işi bulunmaktadır. İşyeri büyüklüğü arttıkça açık işi olan işyeri oranı artmaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün ***açık iş oranı yüzde 3,8*** olarak tespit edilmiştir. Bir diğer ifadeyle sektörde 100 kişilik istihdam potansiyelinin 96,2'sinin fiili istihdamda olduğu, 3,8 kişilik ise personel açığının bulunduğu tespit edilmiştir. Açık iş oranı Türkiye genelinde yüzde 4,2 olarak tespit edilmiştir. Sektörün açık iş oranı Türkiye geneli açık iş oranından 0,4 puan altında gerçekleşmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün eleman ihtiyacı Türkiye ortalamasına yakındır.

Grafik 11: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşlerde Cinsiyet Tercihi

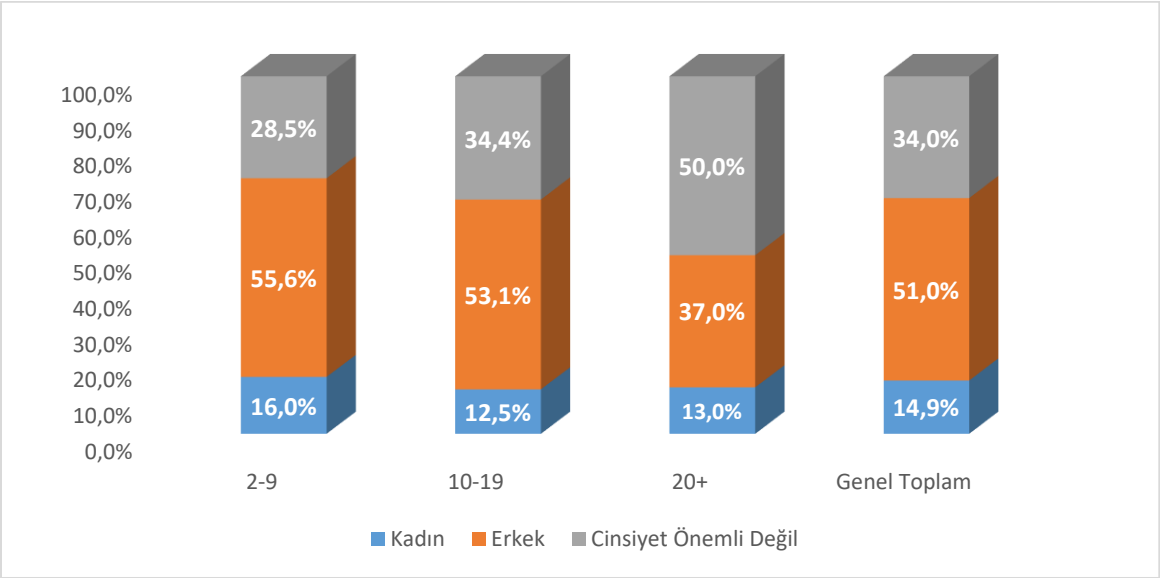

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki grafikte ise işverenlerin açık işlerinde cinsiyet özelinde tercihleri yansıtılmıştır. Sektörde 2+ istihdamlı işyerlerinden alınan toplam 86 bin 46 kişilik açık işin yüzde 34'ünde kadın ya da erkek anlamında özel bir tercihte bulunulmamıştır. İşverenler söz konusu açık işlerinde cinsiyetin önemli olmadığını ifade etmek istemişlerdir. Bunun yanında bu işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 14,9'unda sadece "kadın" işgücü tercihinde bulunulmuştur.

Sadece "kadın" işgücü istihdam edilmesi yönünde tercihte bulunulması, özellikle işyeri büyüklüğü farklılaştıkça önemli bir özellik göstermektedir. Küçük işyerlerinde daha fazla oranda açık işlerde kadın tercihi dikkati çekmektedir. 2-9 arası istihdamlı işyerlerinde açık işlerin yüzde 16'sında kadın işgücü tercihinde bulunulmuşken bu oran 10-19 arası istihdamlı işyerlerinde yüzde 12,5'e düşmektedir. 20+ istihdamlı işyerlerinde yüzde 13 olarak tespit edilmiştir. İşyeri büyüklüğü azaldıkça erkek çalışanların oranı da azalmaktadır. İşyeri büyüklüğü arttıkça cinsiyet tercihi yapılmamaktadır.

Grafik 12: Açık İşlerde Cinsiyetin Önemli Olmama Oranı

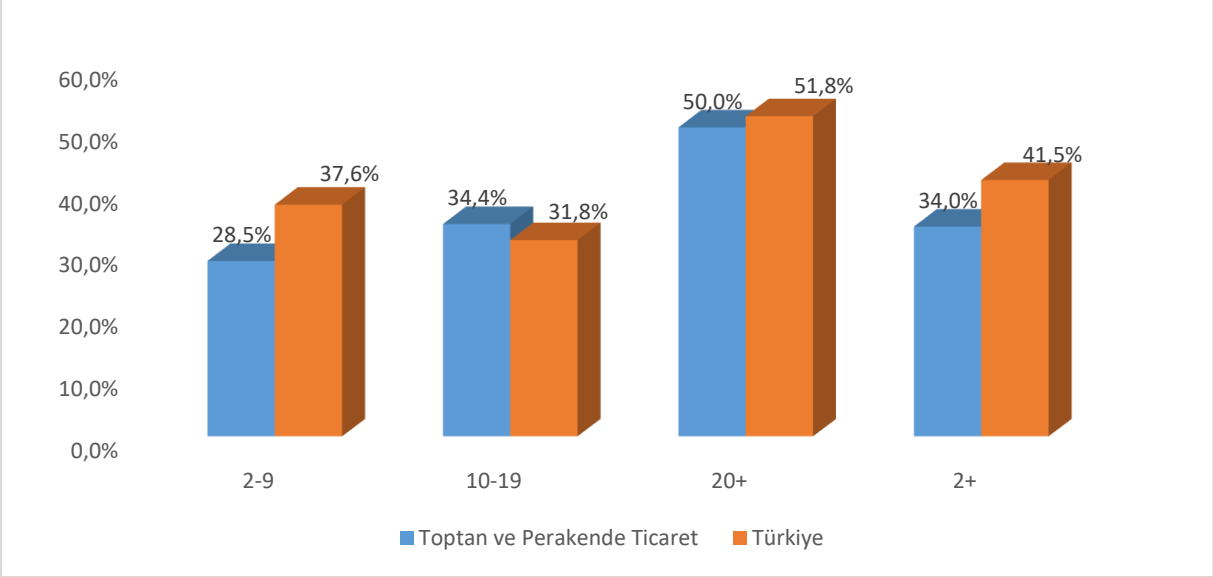

Araştırma kapsamında dikkat çeken sonuçlardan biri işyerleri büyüdükçe cinsiyetin önemli olmadığı açık iş tercihlerinin sürekli olarak artmasıdır. 2-9 arası istihdamlı işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 28,5'inde cinsiyetin önemli olmadığı hususu vurgulanmışken bu oran 10-19 arası istihdamlı işyerlerinde yüzde 34,4'e, 20+ istihdamlı işyerlerinde ise yüzde 50'ye yükselmiştir. Sektörde 10-19 istihdamlı işyerlerinin açık işlerde cinsiyet tercihinin önemli olmama oranı Türkiye geneline göre daha yüksektir. Türkiye genelinde işyeri büyüdükçe cinsiyetin önemli olmadığı açık iş tercihlerinin sürekli artışı olmasa da 20+ istihdamlı işyerlerinde, 2-9 istihdamlı işyerlerine göre daha yüksek gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde 2-9 istihdamlı işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 37,6'sında cinsiyetin önemli olmadığı belirtilmişken, 10-19 istihdamlı işyerleri için bu oran yüzde 31,8; 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 51,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu artış eğiliminin nedeni olarak; özellikle kurumsal firmalarda daha çok eğitim ve beceri düzeyine önem gösterilmesi, işi yapabilecek yetkinliğin ön plana çıkarak cinsiyetin tercih kriteri olarak ortaya çıkmaması gösterilebilir. Ayrıca yüksek eğitim istenen mesleklerde de cinsiyet farklılaşması ortadan kalkmaktadır.

Tablo 3: Açık İşlerde Cinsiyete Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi

Eğitim Seviyesi	Kadın	Erkek	Cinsiyet Önemli Değil	Genel Toplam
Çıraklık Eğitimi	0,0%	4,1%	0,0%	2,1%
Lise Altı	11,3%	23,3%	7,1%	16,0%

Genel lise	40,6%	14,2%	37,9%	26,2%
Meslek lisesi	1,5%	8,8%	4,1%	6,1%
Meslek yüksekokulu	7,1%	2,1%	9,4%	5,3%
Lisans	2,0%	2,9%	14,0%	6,6%
Lisansüstü	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum	37,4%	44,6%	27,4%	37,7%
Genel Toplam	100%	100%	100%	100%

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki tabloda ise işverenlerin cinsiyet kırılımına göre açık işlerinde hangi eğitim düzeyini talep ettikleri gösterilmiştir. Genel anlamda Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 2+ istihdamlı işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 37,7'sinde her hangi bir eğitim düzeyi aramamaktadır. Daha sonra en çok talep edilen eğitim düzeyinde ise işverenler genel lise mezunlarını talep etmişlerdir. Genel lise mezunu açık işler, toplam açık işlerin yüzde 26,2'sini oluşturmaktadır. Daha sonra ise yüzde 16 ile lise altı eğitimi talep edilmiş olup lise altı eğitimi almış kişileri, yüzde 6,6 ile lisans mezunları takip etmiştir. Sektörde lise altı veya lise/meslek lisesi mezunu olarak talep edilen açık işler toplam talebin yarısını oluşturmaktadır. Ayrıca sektördeki her 3 açık işten 1'inde herhangi bir eğitim düzeyinin aranmıyor olması işverenlerin mesleki bilgi ve tecrübe aradığının bir göstergesidir.

Bu oranları Türkiye geneli ile mukayese edersek; Türkiye genelinde açık işlerin yüzde 40,6'sında herhangi bir eğitim düzeyi aranmamaktadır. İkinci sırada ise yüzde 22,2 ile Lise Altı eğitim, üçüncü sırada yüzde 16 ile genel lise mezunu talep edilmiştir. Sektörde talep edilen eğitim düzeyleri Türkiye geneli ile benzerlik göstermektedir.

Açık işlerde talep edilen eğitim düzeyleri cinsiyet özelinde değerlendirildiğinde; kadın işgücü tercihlerinde yüzde 40,6 ile Genel Lise ilk sırada yer almışken, erkek işgücü taleplerinde yüzde 44,6 ile herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum öne çıkmıştır. Kadınlarda daha sonra herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum öne çıkmışken, erkeklerde lise altı eğitim önemli bir ağırlık olarak görülmektedir.

Sektörde cinsiyet bazında ayrım yapılmayarak kadın ya da erkek işgücünün önemli olmadığı açık işler için ise yüzde 37,9 oranla genel lise mezunu talep edilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere sadece kadın işgücü ya da sadece erkek işgücü talep edilmeyen açık işler için talep edilen

eğitim seviyesi daha yüksektir. Bu sonucun arkasında, yükseköğretim mezunu talep edilen işler için "kadın işi" ya da "erkek işi" ayrımı yapılmadığı ve önemli olan kriterin işi yapabilecek yetkinliğe sahip olunması gerektiği hususu bulunmaktadır.

Grafik 13: Açık İşlerde Engelli Tercihi

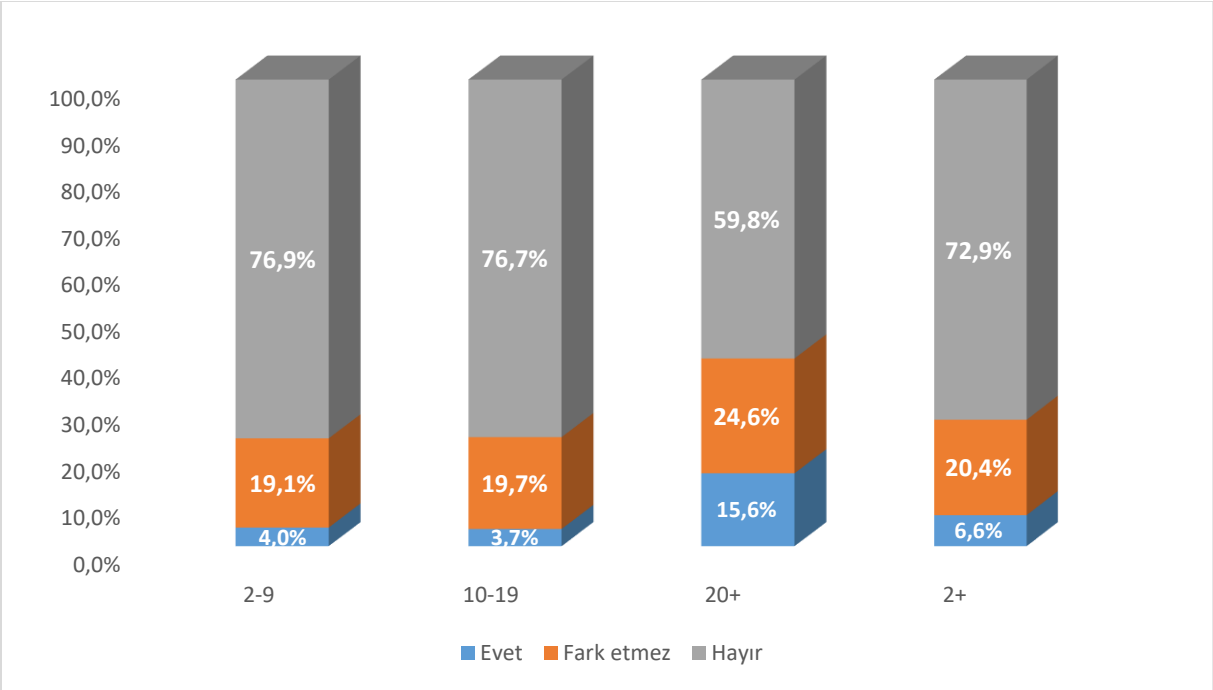

Kaynak: İPA 2018

Sektörde işverenlerin açık işlerinde engelli istihdam etme yönündeki görüşleri incelenmiştir. Sektörde araştırma kapsamında olan işyerlerindeki açık işlerin yüzde 6,6'sında engelli istihdam etme yönünde işverenlerin olumlu görüşü bulunmaktadır. Açık işlerin yüzde 20,4'ünde ise işverenler, engellilik durumunun önemli olmadığını ifade etmişlerdir. Bir diğer ifadeyle sektördeki açık işlerin yüzde 27,1'inde işverenlerin engelli çalıştırmaya yönelik tutumları olumludur. Türkiye genelinde bu oran yüzde 32,1'dir. Sektörde engelli istihdam etme potansiyeli Türkiye geneline göre daha düşüktür.

Bu husus işyeri büyüklüklerine göre değişebilmektedir. İşverenlerin açık işleri için engelli çalıştırma yönündeki eğilimi büyük işyerleri için daha yüksektir. Grafikten de görüleceği üzere; 2-9 istihdamlı işyerlerindeki açık işlerin yüzde 76,9'u için engelli çalıştırma yönünde "hayır" cevabı alınmışken; 10-19 istihdamlı işyerlerindeki açık işler için bu oran yüzde 76,7; 20+ istihdamlı işyerleri için ise yüzde 59,8'dir. İşyeri büyüklüğü arttıkça engelli çalıştırma yönünde olumsuz eğilim azalmaktadır.

Türkiye genelinde de işyeri büyüklüğü arttıkça engelli çalıştırma yönünde Toptan ve Perakende Ticaret sektöründeki gibi olumlu eğilim bulunmaktadır. Türkiye genelinde 2-9 istihdamlı işyerlerinden alınan açık işlerinin yüzde 70,1'i ve 10-19 istihdamlı işyerlerindeki açık işlerin yüzde 82'si için engelli çalıştırma yönünde "hayır"cevabı alınmışken, 20+ istihdamlı işyerleri için bu oran yüzde 59'a düşmektedir. Hatta engelli çalıştırma yönünde "evet" ile "farketmez" cevabı alınan açık işler için en fazla oranın 20+ istihdamlı işyerlerinden geldiği tespit edilmiştir.

Tablo 4: Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler

2-9	10-19	20+	2+
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	Fiziki ve Bedensel Yeterlilik
İletişim ve İfade Yeteneği	İletişim ve İfade Yeteneği	İletişim ve İfade Yeteneği	İletişim ve İfade Yeteneği
Satış ve Pazarlama Becerisi	Satış ve Pazarlama Becerisi	Takım Çalışması	Satış ve Pazarlama Becerisi
Bilgisayar kullanımı	Takım Çalışması	Satış ve Pazarlama Becerisi	Takım Çalışması
Takım Çalışması	Bilgisayar kullanımı	Bilgisayar kullanımı	Bilgisayar kullanımı
Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme	Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme
Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme	Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme	Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)
Yabancı Dil	Proje Tabanlı Çalışma	Yabancı Dil	Yabancı Dil
Proje Tabanlı Çalışma	Yabancı Dil	Proje Tabanlı Çalışma	Proje Tabanlı Çalışma

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe tespit edilen tüm açık işler için talep edilen beceriler sıralandığında ilk sırada Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, ikinci sırada Fiziki ve Bedensel Yeterlilik ve üçüncü sırada ise İletişim ve İfade Yeteneği bulunmaktadır.

İşyeri büyüklüklerine göre becerilerin sıralamasına bakıldığında ise ilk 3 sıradaki becerilerin yerleri değişse de aynı becerilerin ilk 3 sırada yerini aldığı görülmektedir. Sektörde talep edilen beceriler ile Türkiye genelinde talep edilen beceriler benzerlik göstermektedir.

Grafik 14: Açık İşlerin Arama Kanallarına Göre Dağılımı

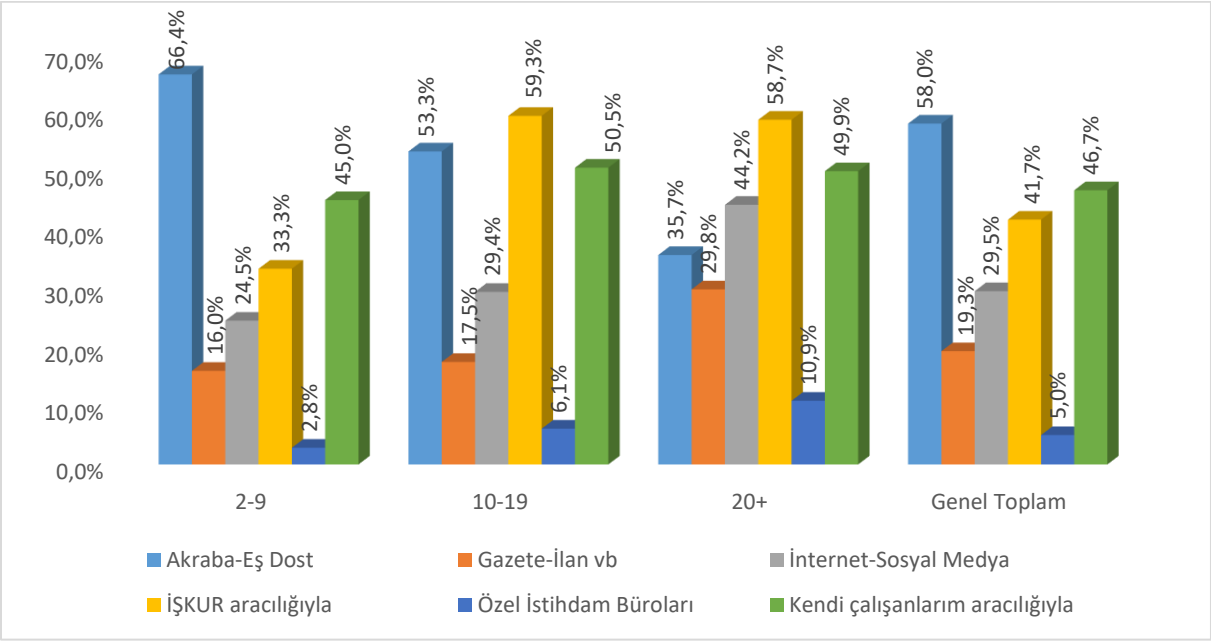

Kaynak: İPA 2018

İşverenlerin açık işleri için kullandıkları arama kanalları işyeri büyüklüklerine göre önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Akraba-eş dost arama kanalı, 2-9 ve 10-19 istihdamlı işyerlerinden alınan açık işler için önemli bir ağırlık teşkil etse de 20+ istihdamlı büyük firmalar için çok büyük bir önemi bulunmamaktadır. Türkiye geneli açık işi olan işyerlerinin arama kanalı tercihlerine balkıldığında bu durumun daha çok Toptan ve Perakende Ticaret sektörüne özgü olduğu anlaşılmaktadır. 2-9 ve 10-19 istihdamlı işyerlerine göre daha düşük oranda olsa bile 20+ istihdamlı işyerlerinde yüzde 35,7 oranı ile Akraba-Eş Dost arama kanalının önemli ölçüde etkin olduğu görülmektedir. Sonuç olarak Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işyeri büyüklüğü arttıkça talep edilen açık işlerde Akraba-Eş Dost arama kanalının kullanımı yüksek oranda azalmaktadır.

Grafikte dikkati çeken önemli bir husus, Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 10-19 ve 20+ istihdamlı işyerlerinden alınan açık işler için İŞKUR'un bir arama kanalı olarak önemli bir ağırlıkta olmasıdır. 10-19 istihdamlı işyerlerindeki açık işlerin yüzde 59,3'ü ve 20+ istihdamlı işyerlerindeki açık işlerin yüzde 58,7'sinde arama kanalı olarak İŞKUR kullanılmıştır. Ülke geneli 10-19 istihdamlı işyerlerinde İŞKUR'un arama kanalı olarak kullanılma oranı yüzde 42,4'tür. Bu durumda Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe bulunan 10-19 istihdamlı işverenler ülke genelinden de yüksek oranda açık işlerini karşılamada İŞKUR'u tercih etmektedirler.

Tablo 5: En Fazla Açık İş Olan Meslekler

MESLEKLER	AÇIK İŞ SAYISI
SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	14.299
PAZARLAMACI	3.826
SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER	2.500
GARSON (SERVİS ELEMANI)	2.409
KASİYER	2.204
ÖN MUHASEBECİ	1.967
ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	1.822
MUHASEBECİ	1.707
BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)	1.689
OTOMOTİV KAPORTA USTASI	1.510
REYON GÖREVLİSİ	1.498
ELEKTRİKÇİ (GENEL)	1.391
OTOMOTİV KAPORTA İŞÇİSİ	1.335
ZİRAAT MÜHENDİSİ	1.022
MAKİNECİ (DİKİŞ)	927
MÜŞTERİ TEMSİLCİSİ	855
METAL MAMULLER MONTAJ İŞÇİSİ	791
OTO YIKAMA ELEMANI	777
OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)	733
AMBAR/DEPO GÖREVLİSİ	715
AHŞAP MOBİLYA İMALATÇISI	697
KASAP	687
ELEKTRİK-ELEKTRONİK TEKNİSYENİ	685
OTOMOTİV ELEKTRİKÇİSİ	676
OTOMOTİV BOYA USTASI	671

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki tabloda ise Toptan ve Perakende Ticaret sektöründen alınan açık işler içinde ilk 25'te bulunan meslekler belirtilmiştir. Sektörde 86 bin 46 kişilik açık iş tespit edilmiş olup bu açık işler 673 farklı meslekte bulunmaktadır. 14 bin 299 kişilik açık işle ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı, 3 bin 826 kişilik açık işle ikinci sırada Pazarlamacı, 2 bin 500 kişilik açık işle üçüncü sırada Satış Temsilcisi/Plasiyer meslekleri yer almıştır.

Talep edilen açık işler cinsiyet bazında incelendiğinde; özellikle kadın tercih edilen açık işlerde ilk sıralarda Satış Danışmanı/Uzmanı, Kasiyer ve Muhasebeci meslekleri bulunmaktadır. Özellikle erkek istenen açık işlerde Satış Danışmanı/Uzmanı, Otomotiv Kaporta Ustası ve Şoför-Yük Taşıma mesleklerinde talepte bulunulmuştur. Cinsiyetin önemli olmadığı açık işlerde

ise en fazla Satış Danışmanı/Uzmanı, Pazarlamacı ve Garson (Servis Elemanı) mesleklerinde talepte bulunulmuştur.

Tablo 6: Yükseköğretim Mezunu Talep Edilen Açık İşlerde İlk 20 Meslek

Meslekler	Açık İş Sayısı
SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	2.279
ZİRAAT MÜHENDİSİ	1.022
MAKİNE MÜHENDİSİ	412
ÖN MUHASEBECİ	379
GRAFİKER	348
MİMAR	332
EMLAK VE EMLAK YÖNETİMİ MESLEK ELEMANI/EMLAK DANIŞMANI	330
OPTİSYEN	330
MUHASEBECİ	304
BİLGİSAYAR OPERATÖRÜ/KULLANICISI	206
KASİYER	191
DIŞ TİCARET UZMANI	169
MUHASEBE YARDIMCI ELEMANI	168
MOBİLYA VE DEKORASYON TEKNİKERİ	166
PAZARLAMACI	166
SATIŞ GÖREVLİSİ	165
ECZACI KALFASI	165
FIRINCI USTASI-UNLU MAMULLER	165
GEMİ İNŞAATI TEKNİKERİ	165
ÜRÜN MÜDÜRÜ	146

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki tabloda Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe tespit edilen açık işlerin eğitim düzeylerine göre incelenmesi sonucu işverenler tarafından yükseköğretim mezunu talep edilen açık işler görülmektedir. Sektörde yükseköğretim mezunu için verilen 10 bin 266 kişilik açık iş tespit edilmiştir. İşverenlerin meslek yüksekokulu, lisans ve lisans üstü seviyesinde işgücünü tercih ettikleri açık iş pozisyonları için ilk sırada aradıkları meslek ise 2 bin 279 kişilik açık işle Satış Danışmanı/Uzmanı olmuştur. İkinci sırada bin 22 kişilik açık iş ile Ziraat Mühendisi, üçüncü sırada 412 kişilik açık iş ile Makine Mühendisi yer almaktadır. 2017 yılında yapılan araştırmada yükseköğretim mezunu olarak talep edilen açık işlerde ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı, Muhasebeci ve Yazılım Destek Uzmanı meslekleri aranmakta idi.

TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren 2+ istihdamlı işyerlerinde işverenlere son 1 yıl içinde hangi mesleklerde eleman temininde güçlük çektiklerini ve bunun nedenleri sorulmuştur. Bu araştırma ile ulaştığımız mevcut istihdam sayısı ve işyerlerindeki açık iş pozisyonları kadar istihdam etmek isteyip de çeşitli sebeplerle aradığı işgücünü bulamaması veya bulmasına rağmen zorlanması hususu da işgücü piyasası bilgisi için oldukça önemlidir. Bu bölümde Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işverenlerin eleman temininde güçlük çekilen kişi sayıları meslek ayrıntısında incelenecektir.

Grafik 15: Eleman Temininde Güçlük Çeken İşyeri Oranı

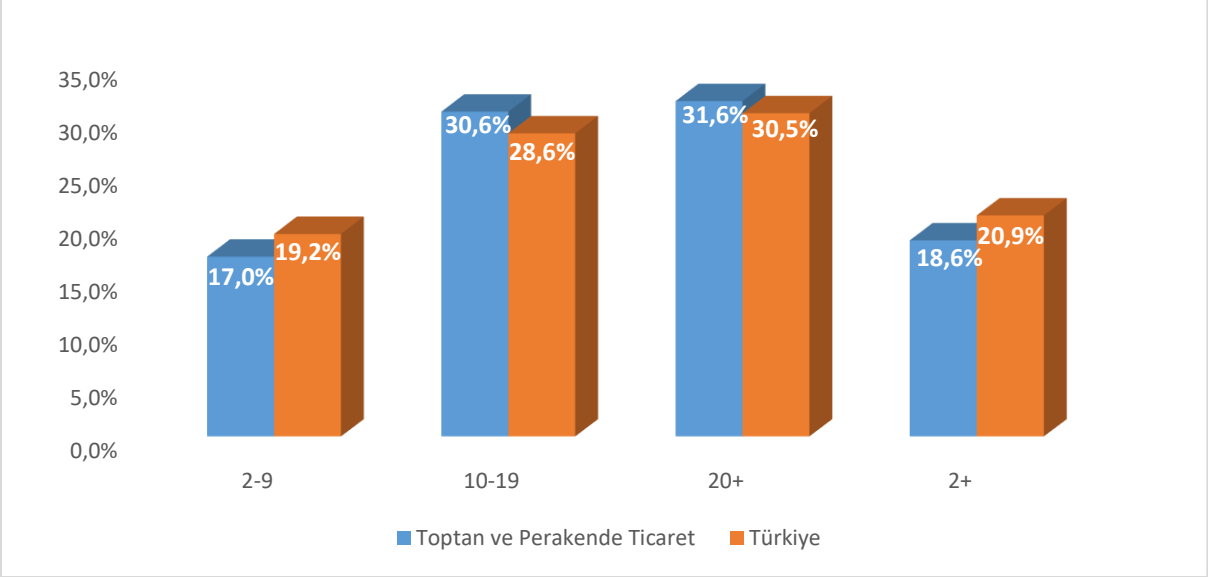

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren toplam 419 bin 812 işyerinden 77 bin 864'ünde son 1 yılda eleman temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Bu oran yüzde 18,6 olup, geçtiğimiz yıl yüzde 16,2 olan temininde güçlük çekme oranına göre yaklaşık 2,3 puan artmıştır. 2-9 istihdamlı işyerlerinin yüzde 17'si, 10-19 istihdamlı işyerlerinin yüzde 30,6'sı,20+ istihdamlı işyerlerinin yüzde 31,6'sı ve toplamda ise yüzde 18,6'sının eleman temininde güçlük çektikleri tespit edilmiştir.

Sektörde eleman temininde güçlük çeken toplam işyeri oranı yüzde 20,9 olan Türkiye geneli oranına göre nispeten daha az oranda gerçekleşmiştir. İşyeri büyüklüklerine göre incelendiğinde ise sadece 2-9 istihdamlı işyerleri için sektörün eleman temininde güçlük çeken işyeri oranı Türkiye genelinden düşüktür.

Tablo 7: Meslek Grubuna Göre Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı

MESLEK GRUPLARI	2-9	10-19	20+	2+
BÜRO HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	3.794	1.115	1.369	6.277
HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	23.588	5.913	6.073	35.573
NİTELİK GEREKTİRMEYEN MESLEKLER	7.258	1.017	1.720	9.995
NİTELİKLİ TARIM, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	1.485	103	175	1.762

PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	4.289	1.420	1.247	6.955
SANATKÂRLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	35.464	3.965	5.638	45.068
TEKNİSYENLER, TEKNİKERLER VE YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	16.330	2.231	2.437	20.999
TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILAR	15.505	2.146	4.458	22.110
YÖNETİCİLER	-	-	185	185
Genel Toplam	107.711	17.910	23.303	148.924

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 419 bin 812 işyerinde 148 bin 924 kişinin temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Toplam temininde güçlük çekilen kişilerin yüzde 72,3'ü 2-9 istihdamlı işyerlerinde bulunmaktadır ve temininde güçlük çekilen kişi sayısı 107 bin 711'dir. 10-19 istihdamlı işyerlerinde 17 bin 910 kişinin ve 20+ istihdamlı işyerlerinde 23 bin 303 kişinin temininde güçlük çekilmiştir.

Sektörde toplam tespit edilen temininde güçlük çekilen 148 bin 924 kişinin 45 bin 68'i yani yüzde 30,3'ü Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubunda olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde bu oran yüzde 33,3'tür. İkinci sırada yüzde 23,9 ile ise Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunun olduğu tespit edilmiştir. Türkiye genelinde temininde güçlük çekilen kişilerin yüzde 16,5'i hizmet ve satış elemanları meslek grubunda yer almaktadır. Ülke genelinde temininde güçlük çekilen kişilerin yüzde 21,6'sı Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubunda yer alırken bu oran sektörde yüzde 14,8'dir.

Tablo 8: Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

2-9	10-19	20+	2+
SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI
MAKİNECİ (DİKİŞ)	REYON GÖREVLİSİ	AKARYAKIT SATIŞ ELEMANI (POMPACI)	MAKİNECİ (DİKİŞ)
PAZARLAMACI	SOĞUK DEMİRCİ	METAL MAMULLER MONTAJ İŞÇİSİ	PAZARLAMACI
ECZACI KALFASI	KURUYEMİŞ PAKETLEME İŞÇİSİ	MAKİNECİ (DİKİŞ)	OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)

OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)	MAKİNE TEKNİSYENİ-OTOMOTİV	KASAP	ECZACI KALFASI
SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER	KASİYER	ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER
KASAP	MEKANİK BAKIM ONARIMCISI	KASİYER	KASAP
OTOMOTİV ELEKTRİKÇİSİ	BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)	PAZARLAMACI	REYON GÖREVLİSİ
OTOMOTİV KAPORTA USTASI	PAZARLAMACI	SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER	KASİYER
MOBİLYA MONTAJCISI	AYAKKABI İMALATÇISI (MONTAJ)	MONTÖR (ELEKTRİKLİ CİHAZLAR)	AKARYAKIT SATIŞ ELEMANI (POMPACI)
ELEKTRİK ARK KAYNAKÇISI (MAKİNE İLE)	AKARYAKIT SATIŞ ELEMANI (POMPACI)	BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)	ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA
ELEKTRİKÇİ (GENEL)	ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	GARSON (SERVİS ELEMANI)	MOBİLYA MONTAJCISI
OTO YIKAMA ELEMANI	İLETİŞİM DANIŞMANI	REYON GÖREVLİSİ	OTOMOTİV KAPORTA USTASI
GERİ DÖNÜŞÜM İŞÇİSİ	SEVKİYAT GÖREVLİSİ	MUHASEBECİ	ELEKTRİKÇİ (GENEL)
OTOMOTİV KAPORTA İŞÇİSİ	GRAFİKER	OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)	OTOMOTİV ELEKTRİKÇİSİ
OTOMOTİV BOYA USTASI	ÖN MUHASEBECİ	ŞARKÜTERİ ÜRÜNLERİ SATIŞ ELEMANI	ELEKTRİK ARK KAYNAKÇISI (MAKİNE İLE)
ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	ŞOFÖR (YOLCU TAŞIMA)	MANAV	OTO YIKAMA ELEMANI
KASİYER	SATIŞ PAZARLAMA ŞEFİ	KALİTE KONTROLCÜ-TEKSTİL	OTOMOTİV KAPORTA İŞÇİSİ
ZİRAAT MÜHENDİSİ	MOBİLYA MONTAJCISI	OTOMOTİV KAPORTA USTASI	GERİ DÖNÜŞÜM İŞÇİSİ
AKARYAKIT SATIŞ ELEMANI (POMPACI)	GARSON (SERVİS ELEMANI)	SEVKİYAT GÖREVLİSİ	OTOMOTİV BOYA USTASI

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki tabloda sektördeki temininde güçlük çekilen meslekler ilk 20 meslek özelinde incelenmiştir. İlk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı mesleğinin temininde güçlük çekildiği daha sonra Makineci (Dikiş), Pazarlamacı, Oto Bakım-Onarımcısı meslekleri olduğu görülmektedir. En fazla açık iş olan mesleklerle kıyaslandığında ilk sıradaki meslek aynıdır.

Grafik 16: Eleman Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri

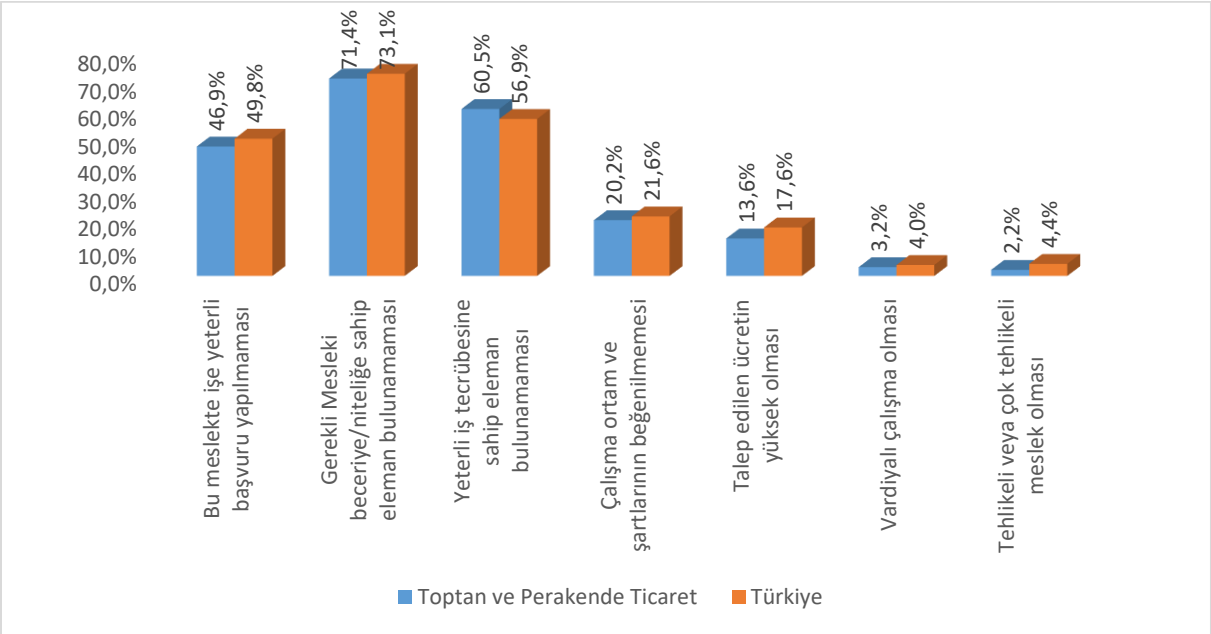

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe eleman temininde güçlük çekilen kişilerin yüzde 71,4'ünün Gerekli Mesleki Beceriye/Niteliğe Sahip Eleman Bulunamaması nedeni ile eleman temininde güçlük çektikleri tespit edilmiştir. Bu oran Türkiye geneline göre daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Daha sonra yüzde 60,5'i oranında ise Yeterli İş Tecrübesine Sahip Eleman Bulunamaması nedeni, yüzde 46,9 ile Bu Meslekte İşe Yeterli Başvuru Yapılmaması nedenleri ön plana çıkmıştır.

Temininde güçlük çekme nedenlerine işyeri büyüklükleri özelinde bakıldığında ise 2-9 ve 20+ istihdamlı işyerlerinde nedenin değişmediği ancak 10-19 istihdamlı işyerlerinde ise bir farklılaşma olduğu görülmüştür. 2-9 ve 20+ istihdamlı işyerleri en fazla Gerekli Mesleki Beceriye/Niteliğe Sahip Eleman Bulunamaması nedeni ile elelman temininde güçlük çekerken 10-19 istihdamlı işyerleri Yeterli İş Tecrübesine Sahip Eleman Bulunamaması nedeni ile eleman temininde güçlük çekmektedir. Talep edilen ücretin yüksek olması nedeni ise yüzde 20,5 ile en çok 20+ istihdamlı işyerlerinde görülmektedir.

Şekil 1: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki İşyerlerinin Açık İş, ARGE, İŞKUR Hizmetlerinden Yararlanma Durumu, İhracat, İşyeri yaşı, Part Time, TGÇM, İşyeri Büyüklüğü, Vardiya ve Yatırım Planlama Durumu

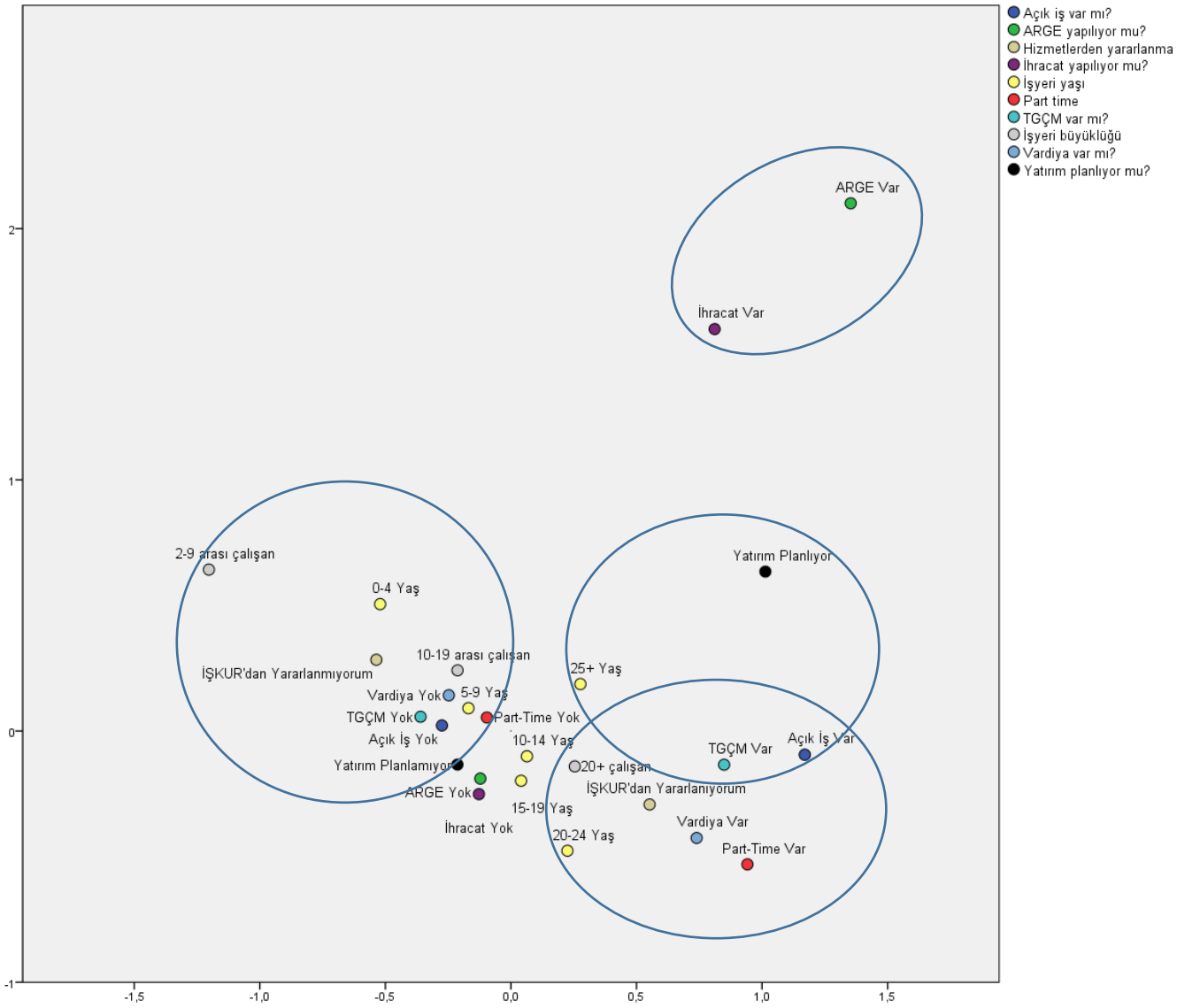

Kaynak: İPA 2018

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründeki işyerlerinin açık iş, ARGE, İŞKUR hizmetlerinden yararlanma durumu, ihracat, işyeri yaşı, part time, TGÇM, işyeri büyüklüğü, vardiya ve yatırım planlama durumu uygunluk analizi yapılarak incelendiğinde; İŞKUR hizmetlerinden yararlanan işyerlerinin çoğunluğu 20+ çalışana sahip 20-24 yaş aralığındaki kurumsal işyerleri olup, açık iş ve TGÇM'si olan, part time ve vardiyalı çalışma şeklini uygulayan işyerleridir. İŞKUR hizmetlerinden yararlanmayan işyerleri ise daha küçük ölçekli ve genç sayılabilecek işyerleri

olup, açık iş ve TGÇM'si olmayan, part time ve vardiyalı çalışma şeklini uygulamayan işyerleridir. İhracat yapan işyerleri ağırlıklı olarak ARGE çalışmaları da yapmaktadır. Ayrıca çoğu sektörde olduğu gibi Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe de açık iş ile TGÇM arasında doğru orantılı bir ilişki mevcut olup, açık iş ve TGÇM'si olan işyerlerinin çoğunluğu yatırım planlamaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe çalışan sayısına oranla açık iş ve TGÇM sayıları baz alınarak Veri Zarflama Analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sayesinde açık iş, TGÇM ve çalışan sayısı birlikte analiz edilerek Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işverenler tarafından en fazla talep edilen meslekler ortaya çıkartılmıştır.

Tablo 9: Açık İş ve TGÇM Durumuna Göre En Fazla Talep Edilen Meslekler

En Fazla Talep Edilen Meslekler
PERDE İMAL İŞÇİSİ
OTOMOTİV KAPORTA İŞÇİSİ
SIHHİ TESİSATÇI
ZİRAAT MÜHENDİSİ
ELEKTRİKÇİ (GENEL)
OTOMOTİV BOYA USTASI
OTOMOTİV KAPORTA USTASI
OTOMOTİV ELEKTRİKÇİSİ
DIŞ LASTİK TAMİRCİSİ
OTOMOTİV ÖN DÜZEN VE BALANS AYARCISI

Kaynak: İPA 2018

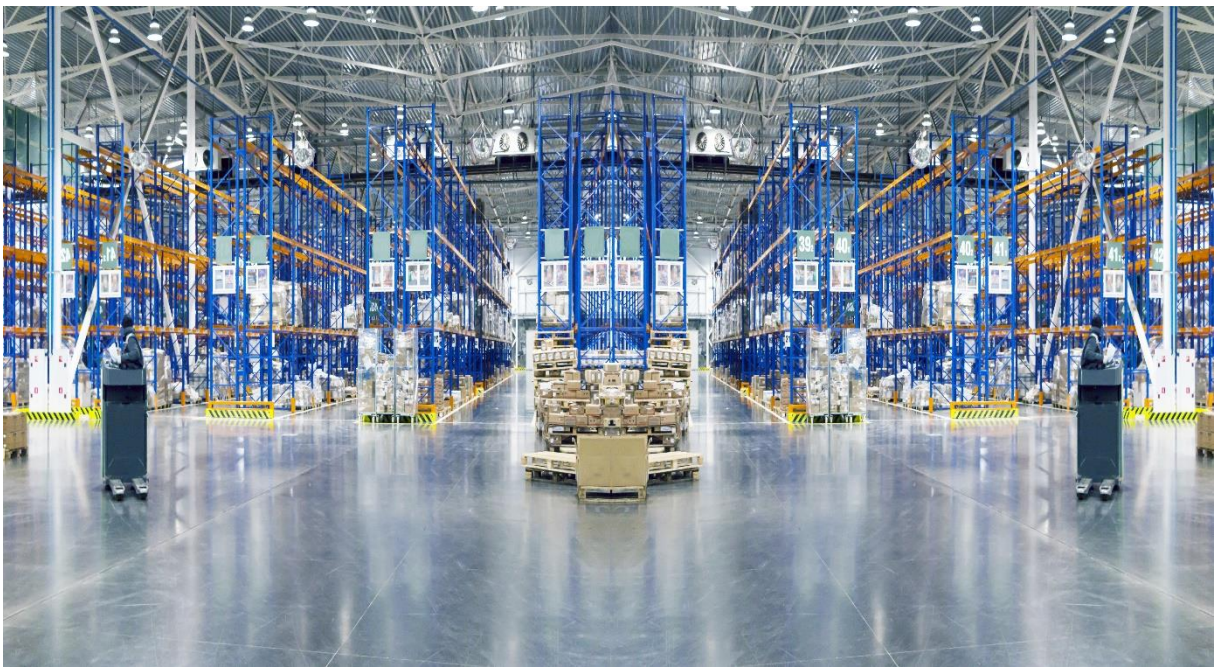

Şekil 2: 20+ İşyerlerinde Çalışan Sayısına Oranla İllerin Eleman İhtiyaç Sıralaması

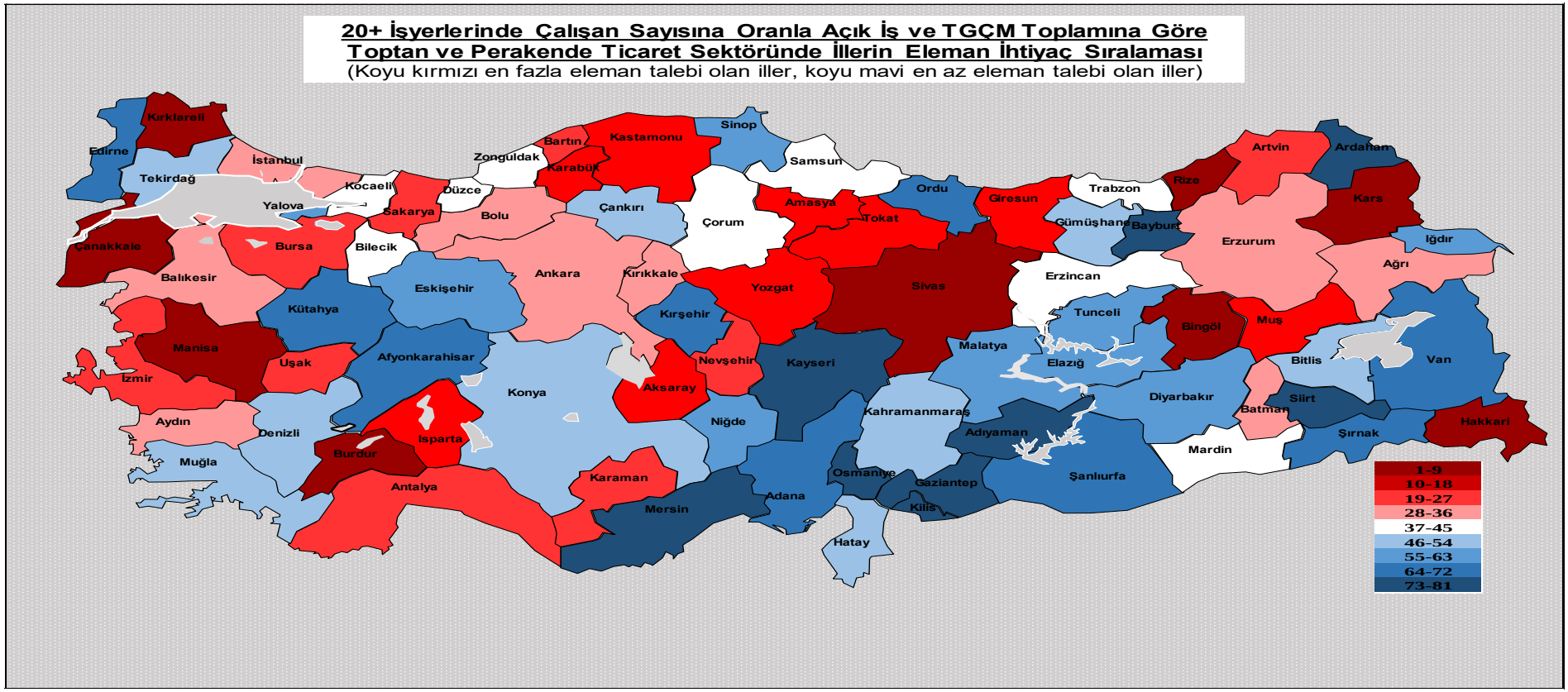

Kaynak: İPA 2018

20+ işyerlerinde sektördeki il bazında açık iş ve TGÇM eleman sayısı toplamının sektördeki toplam çalışan sayısına bölünmesiyle elde edilen gösterge sayesinde, Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe illerin çalışan sayısına oranla eleman talepleri sıralanmıştır. Buna göre koyu kırmızı iller Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe en fazla elemana ihtiyaç duyanlar, beyaz renkte olan iller orta seviyede elemana ihtiyaç duyanlar, koyu maviler ise en az elemana ihtiyaç duyanlardır.

Tablo 9: 20+ İşyerlerinde İllere Göre Açık İş ve TGÇM Sayıları

İller	Açık İş	TGÇM
İSTANBUL	8.725	8.144
MANİSA	1.350	1.918
ANKARA	1.054	1.567
İZMİR	1.052	1.911
BURSA	898	1.030
ANTALYA	702	811
KOCAELİ	435	384
BALIKESİR	348	204
DENİZLİ	307	321
KONYA	271	311
SAKARYA	266	376
ESKİŞEHİR	244	196
MERSİN	237	241
ADANA	216	400
SAMSUN	202	251
TEKİRDAĞ	192	299
AYDIN	171	194
TRABZON	160	196
MALATYA	150	110
RİZE	145	212
KIRKLARELİ	128	212
KAYSERİ	127	202
SİVAS	119	189
MUĞLA	114	142
GİRESUN	114	150
BOLU	112	165
HATAY	106	173
ÇANAKKALE	97	109
DÜZCE	96	60
DİYARBAKIR	94	154
ERZURUM	87	129
GAZİANTEP	79	104
MUŞ	76	26
ZONGULDAK	69	121
AKSARAY	67	71
KÜTAHYA	62	69
ISPARTA	62	66
YOZGAT	59	54
KAHRAMANMARAŞ	58	90
MARDİN	57	73
KASTAMONU	55	120

İller	Açık İş	TGÇM
KIRIKKALE	51	18
BATMAN	49	69
ÇORUM	48	87
AMASYA	45	62
ŞANLIURFA	43	127
ORDU	43	116
AFYONKARAHİSAR	41	98
TOKAT	39	88
KARAMAN	39	42
BİLECİK	38	37
YALOVA	37	46
UŞAK	37	62
EDİRNE	37	53
KARABÜK	35	46
ÇANKIRI	34	19
ELAZIĞ	32	62
NEVŞEHİR	26	113
AĞRI	26	18
KARS	23	57
VAN	23	59
BARTIN	22	46
BURDUR	19	26
NİĞDE	18	36
OSMANİYE	18	39
SİNOP	17	20
ERZİNCAN	14	49
ŞIRNAK	12	39
KIRŞEHİR	10	16
ADIYAMAN	7	40
IĞDIR	7	19
BİTLİS	7	21
ARTVİN	6	7
HAKKÂRİ	5	26
KİLİS	4	0
GÜMÜŞHANE	3	6
ARDAHAN	2	1
BİNGÖL	0	65
SİİRT	0	13
TUNCELİ	0	3
Genel Toplam*	**19.879**	**23.303**

*Türkiye geneli sayısı, 20+ istihdamlı işyerlerinden alınan açık iş ve TGÇM sayısıdır.

GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işverenlerin 2019 yılı Nisan sonu itibariyle istihdamlarının ne yönde değişim gösterecekleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda işverenlerden bir yıl sonraki istihdam değişimlerini meslek düzeyinde tahmin etmeleri istenmiştir.

Tablo 10: Meslek Gruplarına Göre Net İstihdam Değişimi

Meslek Grupları	2-9		10-19		20+		2+	
	Net İstihdam Değişimi	NIDO	Net İstihdam Değişimi	NIDO	Net İstihdam Değişimi	NIDO	Net İstihdam Değişimi	NIDO
BÜRO HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	9.237	11,5%	1.421	4,5%	1.896	2,0%	12.553	6,1%
HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	52.618	15,7%	6.819	6,6%	10.090	5,5%	69.528	11,2%
NİTELİK GEREKTİRMEYEN MESLEKLER	17.155	19,2%	3.971	14,8%	3.083	3,7%	24.208	12,2%
NİTELİKLİ TARIM, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	1.979	40,0%	0	0,0%	204	5,9%	2.184	22,9%
PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	9.732	5,9%	1.521	7,1%	1.219	1,6%	12.472	4,7%
SANATKÂRLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	44.206	29,5%	4.095	11,0%	5.987	6,2%	54.288	19,1%
TEKNİSYENLER, TEKNİKERLER VE YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	30.845	23,5%	2.135	7,6%	3.308	4,0%	36.288	14,9%
TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILAR	30.350	38,0%	2.653	10,5%	4.689	4,7%	37.693	18,4%
YÖNETİCİLER	0	0,0%	0	0,0%	329	0,7%	329	0,2%
Genel Toplam	**196.123**	**17,5%**	**22.614**	**7,8%**	**30.806**	**4,0%**	**249.542**	**11,4%**

Kaynak: İPA 2018

Sektörde 1 yıl sonra işverenlerin 249 bin 542 kişilik istihdam artışı bekledikleri tespit edilmiştir. Net istihdam değişim oranı ise yüzde 11,4 olup sektörde istihdamın, 2019 yılı Nisan sonunda

2018 yılı Nisan ayına göre yüzde 11,4 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir. Bu oran Türkiye genelinde yüzde 9,7 olarak tespit edilmiştir. 20 ve daha fazla istihdamlı işyerlerinde net istihdam değişim oranı yüzde 4, 10-19 istihdamlı işyerlerine ait net istihdam değişim oranı yüzde 7,8 ve 2-9 istihdamlı işyerlerine ait net istihdam değişim oranı yüzde 17,5'tir.

Sektörde araştırma kapsamına giren 2+ istihdamlı işyerleri için net istihdam değişim oranının en yüksek olduğu meslek grubu yüzde 22,9 ile Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları olmuştur. En düşük oran ise Yöneticiler meslek grubudur. İkinci en yüksek oran ise Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubundadır. Bu meslek grubunda istihdamın bir sonraki yıl yüzde 19,1 oranında aratacağı öngörülmektedir. Ancak bu artışın büyük bir çoğunluğu 2-9 arası işyerlerinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tablo 11: Net İstihdam Artışı/Azalışı Beklenen Meslekler

Net İstihdam Artışı Beklenen Meslekler	Net İstihdam Azalışı Beklenen Meslekler
SATIŞ DANIŞMANI / UZMANI	BALIK TEMİZLEME İŞÇİSİ
PAZARLAMACI	DESTEK PERSONELİ (YARDIMCI HİZMETLER)
MAKİNECİ (DİKİŞ)	İŞLETMECİ
OTO BAKIM-ONARIMCISI (OTO MEKANİKERİ)	DİĞER TAŞIMACILAR
PERDE İMAL İŞÇİSİ	SOĞUTMA SİSTEMLERİ TEKNİSYENİ
SATIŞ TEMSİLCİSİ / PLASİYER	BÜFECİ
ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	DIŞ LASTİK TAMİRCİSİ
GARSON (SERVİS ELEMANI)	BAKKAL
BEDEN İŞÇİSİ (TAŞIMA, YÜKLEME-BOŞALTMA)	ÇAYCI
BEDEN İŞÇİSİ (GENEL)	ISITMA VE DOĞALGAZ İÇ TESİSATÇISI

Kaynak: İPA 2018

Yukarıdaki tabloda ise net istihdam artışının ve azalışının beklendiği meslekler verilmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren 2+ istihdamlı işyerlerinden 2019 yılı Nisan sonunda istihdam artışının beklendiği meslekler; satış Danışmanı/Uzmanı, Pazarlamacı, Makineci (Dikiş) ve Oto Bakım-Onarımcısı olarak tahmin edilmiştir. İstihdam azalışının beklendiği meslekler ise Balık Temizleme İşçisi, Destek Personeli, İşletmeci ve Diğer Taşımacılar olarak beklenmektedir.

Grafik 17: Gelecek Dönem İstihdam Beklentileri

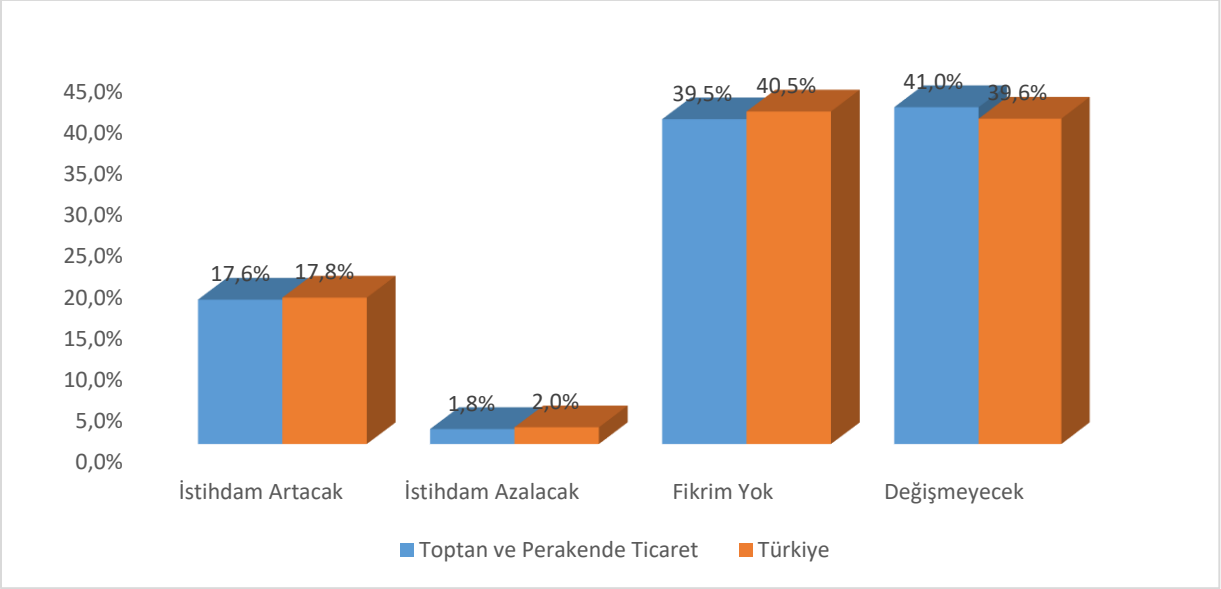

Kaynak: İPA 2018

Sektörde araştırma kapsamına giren 2+ istihdamlı işyerlerinde işverenlerin 1 yıl sonraki beklentilerine bakıldığında yüzde 17,6'sı istihdamlarının artacağı yönde tahminlerini belirtmişlerdir. Bu oran Türkiye genelinde yüzde 17,8 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam azalışı yönünde tahmini olan işverenler ise toplam işverenlerin yüzde 1,8'ini oluşturmaktadır. Yüzde 39,5'inin ise bir öngörüsü bulunmamakta ve yüzde 41'inin de istihdamlarının değişmeyeceği yönünde öngörüsü bulunmaktadır. Sektörün gelecek dönem istihdam beklentileri ülke geneli ile büyük oranda benzerlik göstermektedir.

SONUÇ

Toptan ve Perakende Ticaret sektörü raporu, 2 Nisan-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması sonuçlarından derlenerek yazılmıştır. Bu rapor sektörün mevcut durumunu, istihdam yapısını, ihtiyaçlarını ve gelecek dönem istihdam eğilimlerine yönelik bilgiler vermektedir.

2018 yılı İşgücü Piyasası Araştırması Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 419 bin 812 işyeri için veri derlenmiş olup, bu işyerlerinde toplam 2 milyon 180 bin 888 çalışan tespit edilmiştir.

Sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin yüzde 89,1'i 2-9 arası istihdamlı işyerlerinden oluşmaktadır. 20 ve daha fazla istihdamlı işyeri sayısı ise toplam işyerleri içinde yüzde 4,6 oranında bulunmaktadır. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 20+ istihdamlı işyerlerinin oranı Türkiye geneline göre daha düşük gerçekleşmiştir.

Sektörde araştırma kapsamına giren işyerlerinde toplam 2 milyon 180 bin 888 çalışan tespit edilmiştir. Çalışanların yüzde 73,9'u erkeklerden, yüzde 26,1'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye genelinde toplam çalışan sayısı 10 milyon 619 bin 386 olarak tespit edilmiş olup, Türkiye genelinde toplam çalışanların yüzde 25,7'si kadınlardan oluşmaktadır. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe kadınların ağırlığı Türkiye geneline göre daha fazladır.

Geçen yıl ise sektörde 2 milyon 123 bin 135 çalışan tespit edilmiştir. 2018 yılı araştırmasına göre çalışan sayısı geçen yıla göre yüzde 2,7 oranında artış göstermiştir.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe en fazla istihdam edilen meslek grubunun Hizmet ve Satış Elemanları olduğu görülmektedir. Bu meslek grubunda istihdam edilenler toplam sayının yüzde 28,6'sını oluşturmaktadır. Bu meslek grubunda çalışan sayısı Türkiye genelinde yüzde 14,5'lik oranda gerçekleşmiştir. Sektörde Profesyonel Meslek Mensupları meslek gruplarında çalışanlar toplam çalışanların yüzde 12,1'i kadardır. Bu meslek grubunda ağırlıklı olarak lisans ve üstü eğitim düzeylerine mensup kişiler istihdam edilmektedir.

Sektörde araştırma kapsamına giren işyerlerinde çalışanlar içinde ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı mesleği yer almaktadır. Daha sonra ise İşletmeci, Şoför-Yük Taşıma ve Pazarlamacı meslekleri bulunmaktadır. Erkeklerde ve kadınlarda en çok çalışılan meslekte ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı mesleği bulunmaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işyeri ve mevcut istihdam verilerinden hareketle Türkiye geneli içindeki payı değerlendirildiğinde; sektördeki işyerleri Türkiye genelindeki işyerlerinin yüzde 32,4'ünü; mevcut istihdamı ise toplam istihdamın yüzde 20,5'ini oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 419 bin 812 işyerinden 44 bin 50'sinde çalışma döneminde açık iş olduğu tespit edilmiş olup, 44 bin 50 işyerinden toplam 86 bin 46 kişilik açık iş olduğu bilgisi alınmıştır.

Sektörde açık işi olan işyerleri, sektördeki araştırma kapsamındaki tüm işyerlerinin yüzde 10,5'ine tekabül etmektedir. Bu oran Türkiye genelinin 2,1 puan altındadır. İşyeri büyüklüğü arttıkça açık işi olan işyeri oranı da artmaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün açık iş oranı yüzde 3,8 olarak tespit edilmiştir. Bir diğer ifadeyle sektörde 100 kişilik istihdam potansiyelinin 96,2'sinin fiili istihdamda olduğu, 3,8'inin ise personel açığının bulunduğu tespit edilmiştir. Açık iş oranı Türkiye genelinde yüzde 4,2 olarak tespit edilmiştir. Sektörün açık iş oranı Türkiye geneli açık iş oranından 0,4 puan altında gerçekleşmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün eleman ihtiyacı Türkiye ortalamasına çok yakındır.

Sektörde 2+ istihdamlı işyerlerinden alınan toplam 86 bin 46 kişilik açık işin yüzde 34'ü kadın ya da erkek anlamında özel bir tercihte bulunulmamıştır. İşverenler söz konusu açık işlerinde cinsiyetin önemli olmadığını ifade etmek istemişlerdir.

İşyerleri büyüdükçe cinsiyetin önemli olmadığı açık iş tercihleri sürekli olarak artmıştır. 2-9 arası istihdamlı işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 28,5'inde cinsiyetin önemli olmadığı hususu vurgulanmışken bu oran 10-19 arası istihdamlı işyerlerinde yüzde 34,4'e, 20+ istihdamlı işyerlerinde ise yüzde 50'ye yükselmiştir. Bu artış eğiliminin nedeni olarak; özellikle kurumsal firmalarda daha çok eğitim ve beceri düzeyine önem gösterilmesi, işi yapabilecek yetkinliğin ön plana çıkarak cinsiyetin tercih kriteri olarak ortaya çıkmaması gösterilebilir. Ayrıca yüksek eğitim istenen mesleklerde de cinsiyet farklılaşması ortadan kalkmaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 2+ istihdamlı işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 32,3'ünde lise mezunu talep edilmiştir. Ayrıca sektörde talep edilen açık işlerin yüzde 16'sı çıraklık eğitimi mezunu olarak talep edilmiştir. Bu durum gösteriyor ki sektörde yer alan işverenler yüksekokul mezunu kişilerden ziyade mesleki bilgi sahibi eleman aramaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründeki açık işlerde yüzde 37,7'sinde herhangi bir eğitim düzeyi talep edilmemiştir. Sektörde lise altı eğitim seviyesi mezunu olarak talep edilen açık işler, toplam açık işlerin yüzde 2,1'i gibi düşük bir oranı oluşturmaktadır. Bu oranlar da sektörün mevcut istihdamından sonra ihtiyaç duyulan işgücünün de mesleki bilgi ve tecrübeye ihtiyaç duyulduğunu açıklamaktadır.

Sektördeki açık işlerin yüzde 27,1'inde işverenlerin engelli çalıştırmaya yönelik tutumları olumludur. Bu husus işyeri büyüklüklerine göre değişebilmektedir. İşverenlerin açık işleri için engelli çalıştırma yönündeki eğilimi küçük işyerleri için daha yüksektir.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe tespit edilen tüm açık işler için talep edilen beceriler sıralandığında ilk sırada Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, ikinci sırada Fiziki ve Bedensel Yeterlilik ve üçüncü sırada ise İletişim ve İfade Yeteneği bulunmaktadır.

Sektörde 86 bin 46 kişilik açık iş tespit edilmiş olup bu açık işler 673 farklı meslekte bulunmaktadır. ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı, ikinci sırada Pazarlamacı, üçüncü sırada Satış Temsilcisi/Plasiyer meslekleri yer almıştır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren toplam 419 bin 812 işyerinden 77 bin 864'ünde son 1 yılda eleman temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Bu oran yüzde 18,5 olup, geçtiğimiz yıl yüzde 16,2 olan temininde güçlük çekme oranına göre yaklaşık 2,3 puan artmıştır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 77 bin 864 işyerinde 148 bin 924 kişinin temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Sektörde toplam tespit edilen temininde güçlük çekilen 148 bin 924 kişinin 45 bin 68'i yani yüzde 30,3'ü Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubunda olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunun olduğu tespit edilmiştir. Ülke geneli eleman temininde güçlük çekilen meslek gruplarına baktığımızda ise Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe ilk iki sırada olan meslek gruplarından Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar grubunun yüzde 33,3'ü, Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunun ise yüzde 16,5 oranı ile sektörle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerde ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı temininde güçlük çekildiği daha sonra Makineci (Dikiş), Pazarlamacı, Oto Bakım-Onarımcısı meslekleri olduğu görülmektedir.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe eleman temininde güçlük çekilen kişilerin yüzde 71,4'ünün Gerekli Mesleki Beceriye/Niteliğe Sahip Eleman Bulunamaması nedeni ile eleman temininde güçlük çektikleri tespit edilmiştir. Bu oran Türkiye geneline göre daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Daha sonra yüzde 60,5 oranında ise Yeterli İş Tecrübesine Sahip Eleman Bulunamaması nedeni, yüzde 46,9 ile Bu Meslekte İşe Yeterli Başvuru Yapılmaması nedenleri ön plana çıkmıştır.

Sektörde 1 yıl sonra işverenlerin 249 bin 542 kişilik istihdam artışı bekledikleri tespit edilmiştir. Net istihdam değişim oranı ise yüzde 11,4 olup sektörde istihdamın, 2019 yılı Nisan sonunda 2018 yılı Nisan ayına göre yüzde 11,4 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir. Bu oran Türkiye genelinde yüzde 9,7 olarak tespit edilmiştir.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren 2+ istihdamlı işyerlerinden 2019 yılı Nisan sonunda istihdam artışının beklendiği meslekler; Satış Danışmanı/Uzmanı, Pazarlamacı, Makineci (Dikiş), Oto Bakım-Onarımcısı olarak tahmin edilmiştir. İstihdam azalışının beklendiği meslekler ise Balık Temizleme İşçisi, Destek Personeli, İşletmeci, Diğer Taşımacılar ve Soğutma Sistemi Teknisyeni olarak beklenmektedir.

Sektörede ihtiyaç duyulan işgücünü yetiştirmek anlamında İŞKUR, faaliyet ve projeler yürütmektedir. Sektörün piyasanın büyük bir bölümünü kapsamasına dayanarak İŞKUR gerek sektörel analizlere gerekse nitelikli işgücü yetiştirme faaliyetlerine daha çok eğilmektedir. Özellikle sektörün ihtiyaç duymuş olduğu mesleklerde İŞKUR aktif işgücü programları vasıtasıyla sektörün ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

Sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli alanlara işgücü yetiştirmek bağlamında, projeler de gerçekleştirilmektedir. 100 günlük eylem planı kapsamında Nitelikli işgücünün işverenlerle işbirliğiyle yetiştirilmesi için 1.000 kişinin Mesleki Eğitim ve Beceri Geliştirme İşbirliği (MEGİP) Projesinden yararlanması sağlanacaktır. İŞKUR ile TOBB arasında işgücü piyasasının talep ettiği niteliklerde işgücünün yetiştirilmesi için kamu-özel sektör işbirliğinde teorik ve uygulamalı eğitimlerin birleştirilmesini içerecek şekilde mesleki beceri eğitimlerinin düzenlenebilmesi için bu proje hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

İŞKUR; 2018 Yılı İşgücü Piyasası Araştırması